

CERANEO – Centar za razvoj neprofitnih organizacija

Socijalno vijeće Grada Zagreba

Dobra vladavina i socijalne inovacije kao odgovor na nove socijalne rizike

SOCIJALNA SLIKA GRADA ZAGREBA ZA 2014.

SADRŽAJ

UVOD	5
IZAZOVI RAZVOJA SOCIJALNIH INOVACIJA U GRADOVIMA	6
EU I SOCIJALNE INOVACIJE	6
SOCIJALNE INOVACIJE U HRVATSKOM KONTEKSTU	7
DOBRA VLADAVINA	8
NOVI SOCIJALNI RIZICI	8
SOCIJALNA SLIKA GRADA ZAGREBA ZA 2014.	9
STANOVNIŠTVO	9
Usklađenost usluga grada Zagreba s aktualnim procesom starenja stanovništva	9
KUĆANSTVA I OBITELJI	11
Izazovi razvoja programa pomoći i podrške jednoroditeljskim obiteljima	11
STANOVANJE	12
Osnaživanje programa socijalnih i javno najamnih stanova	12
ODGOJ I OBRAZOVANJE	14
Ulaganje u daljnji razvoj programa predškolskog obrazovanja	14
ZAPOSLENOST I NEZAPOSLENOST	15
Mladi kao nova skupina u riziku od dugotrajne nezaposlenosti	15
EKONOMSKI POKAZATELJI	17
Energetsko siromaštvo	17
ZDRAVSTVENA ZAŠTITA	18
Ulaganje u preventivne programe	18
SOCIJALNA ZAŠTITA	19
Socijalna ranjivost: noviji trendovi u socijalnim rizicima i mjerama socijalne zaštite	19
SUFINANCIRANJE PROJEKATA I PROGRAMA	20
Europeizacija i civilno društvo	20
SOCIJALNA SLIKA GRADA ZAGREBA ZA 2014. – ZAKLJUČNA RAZMATRANJA	22
PRIORITETI DJELOVANJA	22
EU FONDOVI	24
EUROPSKI SOCIJALNI FOND	24
GRAD ZAGREB I EU FONDOVI	25
INTEGRIRANA TERITORIJSKA ULAGANJA	25
KLJUČNI TREND OVI SOCIJALNE SLIKE GRADA ZAGREBA ZA 2014.	26
LITERATURA	28

UVOD

Socijalna slika je dokument kojeg **izrađuje Socijalno vijeće Grada Zagreba** te je rezultat rada Vijeća i suradnje s Gradom Zagrebom, posebno s Gradskim uredom za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom. **Cilj osnivanja Socijalnog vijeća Grada Zagreba** je kvalitetno sustavno planiranje učinkovitih socijalnih intervencija i mjera socijalne politike utemeljeno na realnim pokazateljima stanja i potreba građana Grada Zagreba. Rad Socijalnog vijeća te izrada socijalne slike povjerena je kroz projektno financiranje putem natječaja Grada Zagreba Centru za razvoj neprofitnih organizacija (CERANE) od 2013. godine. Socijalna slika Grada Zagreba za 2014. godinu prikazuje najizazovnije trendove socijalnog razvoja Grada prema devet područja: stanovništvo, kućanstva i obitelj, stambeni standard, odgoj i obrazovanje, zaposlenost / nezaposlenost, ekonomski pokazatelji, zdravstvena zaštita, socijalna nejednakost, socijalna zaštita, te raspravlja o njima u okviru međunarodnih i europskih koncepata, direktiva i preporuka osvrćući se na novodoneseni **Socijalni plan Grada Zagreba za razdoblje od 2014. do 2020. godine**. Svako područje prikazuje jedan socijalni izazov prepoznat kroz pokazatelje Socijalne slike toga područja te u okviru pojedinog istaknutog socijalnog izazova daje prikaz međunarodnih, europskih i nacionalnih smjernica, preporuka i primjera dobre prakse u odgovoru na identificirane izazove. Uz prikaz socijalnih izazova istaknuti su uočeni glavni trendovi te primjeri dobrih praksi kao odgovor na njih. Svako područje sadrži zaključke u obliku smjernica, preporuka za socijalno ulaganje te prioritete socijalne politike. **Statistike na kojima se temelji ovogodišnja Socijalna slika nalaze se zasebno u prilogu u elektroničkome obliku.**

Ovogodišnja Socijalna slika Grada Zagreba za 2014. godinu „Dobra vladavina i socijalne inovacije kao odgovor na nove socijalne rizike“ posebno ističe koncept socijalnih inovacija i dobre vladavine. U cilju promicanja i koristi od socijalnih inovacija, gradovi moraju promijeniti svoj sustav vladavine i **otvoriti proces za sve dionike**: upravu, građane, organizacije civilnog društva i druge dionike. Ovakva promjena u upravljanju gradom sama po sebi predstavlja **socijalnu inovaciju**. Inovaciju pronalazimo u činjenici da **upravljanje gradom nije izoliran proces**, izdvojen od stvarnosti i građana, već proces koji eksperimentira i traga za novim rješenjima kroz nove radne procese i metode koji povezuju gradsku upravu s građanima i drugim ključnim dionicima. Ovaj pristup stavlja **građane u središte modela upravljanja**, koji je sveobuhvatan i s potencijalom za obogaćivanje uloge građana u zajednici.

Socijalna slika je jedan od strateških dokumenata i predstavlja osnovicu za socijalno planiranje.

Socijalna slika pokazuje stanje i izazove socijalnog razvoja određenog područja.

Socijalna slika Grada Zagreba prati 9 pokazatelja društvenog razvoja i metodološki je prilagodljiva ovisno o potrebama, stanju i novim trendovima.

Socijalna slika prikazuje kvalitetu života građana i učinke mjera i utjecaja na život građana.

Socijalna slika doprinosi razvoju misleće socijalne politike s ciljem jačanja socijalne kohezije.

IZAZOVI RAZVOJA SOCIJALNIH INOVACIJA U GRADOVIMA

Ekonomska kriza koja je zadnjih godina pogodila Europu potakla je brojne rasprave o traženju novih putova, kreiranju novih pristupa i koncepata socijalnih i ekonomskih politika (Crouch, 2011.). Socijalne države u 21. stoljeću nalaze se pred izazovima ostvarivanja socijalne kohezije u društvu koje je obilježeno dubokim transformacijama i pojavom novih socijalnih rizika. **Promjene trendova koje uključuju demografske promjene, promjene obiteljske strukture, klimatske promjene, promjene na tržištu rada, rastuće nejednakosti, velike razlike među gradovima postavljaju zahtjeve za socijalnim inovacijama.** S novim se socijalnim rizicima ljudi danas susreću tijekom cijelog svog života, kao posljedicom gospodarskih i društvenih promjena vezanih uz prijelaz na postindustrijsko društvo (Esping Anderson i sur., 2002.; Taylor Gooby 2004.). Literatura o novim socijalnim rizicima (Talyor Gooby, 2004.; Bonnoli 2005., 2007.) govori da socijalne države u Europi stoje ne samo pred izazovima zaustavljanja socijalnih troškova nego i rastućih potreba koje nisu na odgovarajući način podmirene sadašnjim socijalnim programima.

Europski gradovi su u zadnjih deset godina karakterizirani „ekonomskim, socijalnim i političkim procesima koji pridonose ugrožavanju njihove unutarnje socijalne kohezije“ (Ranci, Brandsen, Sabatinelli, 2014.:277). Kao posljedica nejednakosti i socijalne polarizacije povećali su se rizici od socijalne isključenosti te pogađaju ne samo siromašnu populaciju već i značajan dio srednjih slojeva koji su tradicionalno imali dobar socijalni položaj. **Veliki gradovi su epicentri tenzija ostvarivanja ekonomske i socijalne ravnoteže u razvoju.** Power (2000.:1) navodi da su socijalni rizici gotovo u potpunosti urbani problem i da gradovi koncentriraju i intenziviraju socijalne probleme. Ranci (2010.)

je pokazao da socijalni rizici nisu homogeno raspršeni u Europi. Njegovi rezultati sugeriraju da je lokalnost još uvijek važna i regionalne i **urbane specifičnosti mogu igrati bitnu ulogu u konfiguriranju socijalnih rizika.** U istraživanju WILCO projekta, a koji je izradilo tipologiju gradova temeljenu na analizi lokalnih socijalnih sustava i socijalnih indikatora u gradovima gradovi srednje-istočne Europe, među kojima je i Zagreb, smjestio je kao one koji kombiniraju ranjivu socio-ekonomsku strukturu sa rezidualnim socijalnom politikama.

Socijalne inovacije su posebno privlačne u svjetlu poteškoća s kojima se suočavaju tradicionalni sustavi socijalne skrbi i, u širem smislu, model razvoja koji se temelji na samo dva aktera (tržište i država) koji sve teže zadovoljava rastuće i raznolike potrebe društva (Brozaga, Bodini, 2012). Socijalne inovacije se javljaju kao naznake novog promišljanja održivosti socijalnih politika kako bi se osigurao društveni i ekološki održiv rast, bolja radna mjesta i veća kvaliteta života.

Socijalne inovacije su socijalne kroz ciljeve i sredstva - nove ideje (proizvodi, usluge i modeli) koji istovremeno podmiruju socijalne potrebe (učinkovitije nego alternative) i stvaraju nove društvene odnose ili suradnje. Inovacije su dobre ne samo za društvo već povećavaju i sposobnosti pojedinaca za djelovanje (BEPA, 2010.). Predstavljaju nove ideje, institucije ili načine rada koji djelotvornije podmiruju socijalne potrebe. One u sebi sadržavaju relacijsku komponentu, što znači da se ne odnose samo na određene akcije već i na procese mobilizacije i participacije te ishod tog procesa koji vodi ka poboljšanju u određenim domenama socijalnih odnosa, strukture vladavine, većeg kolektivnog osnaživanja (Moulaert, i sur., 2013.; Howaldt, i sur., 2014.).

EU I SOCIJALNE INOVACIJE

Europska unija stavlja fokus na socijalne inovacije u svojim politikama. Primjerice, Strategija Europa 2020 uvelike računa na socijalne inovacije. U tome je posebno značajan Program za zapošljavanje i socijalne inovacije (EASI). Paket za socijalno ulaganje² (European Commission, 2013.) potiče inovacije u socijalnoj politici te isprobavanje novih pristupa. Pokrenuta je inicijativa Socijalne inovacije Europa. Trenutno više FP7 istraživačkih projekata tematiziraju socijalne inovacije iz različitih aspekata te su one našle svoj prostor u novom programu Europske unije HORIZON 2020. Isto tako, diljem svijeta se otvaraju vladini uredi i odjeli posvećeni socijalnim inovacijama.

Glavni je cilj socijalnih inovacija pronaći rješenja za socijalne probleme: prepoznavanjem i pružanjem novih usluga koje poboljšavaju kvalitetu života pojedinaca i zajednica, identificiranjem i provođenjem procesa integracije na tržištu rada, novim sposobnostima, novim radnim mjestima i novim oblicima sudjelovanja, kao različitim elementima koji pridonose poboljšanju položaja pojedinaca (Pol, Ville, 2007.:880).

Ovaj koncept obuhvaćaju ne samo nove ideje, već preoblikovanje i ponovno korištenje postojećih ideja u nalaženju novih primjena za ideje koje su već postojale. Osim u proizvodima i uslugama, socijalne inovacije mogu se širiti u obliku ideja, vrijednosti, alata i navika. Socijalne inovacije su snaga koja sadržava vrijednosti solidarnosti i jednakosti podupirući istraživanja i akcije koje za cilj imaju izgradnju uključivijeg društva (Maluert, i sur, 2013.).

Jedno od inherentnih obilježja socijalnih inovacija je da se odvijaju preko granica javnoga, privatnog, civilnog sektora te kućanstava. Njihovi izvori mogu doći iz akademskih istraživanja, političkih kampanja, civilnog društva, javnog sektora, socijalnog poduzetništva novih tehnologija i mnogih drugih domena. Ljudi i organizacije uključeni u njih su raznovrsni. Socijalne inovacije oslanjaju se na inventivnost građana, civilnoga društva, lokalnih zajednica, poslovnog sektora i javnih službenika te uslužnog sektora. Otvaraju se mogućnosti za civilno društvo, javni sektor i tržište kako bi proizvodi i usluge bolje naslovili potrebe pojedinca i očekivanja zajednice. One često prepoznaju i eksploatiraju resurse koji bi inače bili neiskorišteni, nedovoljno korišteni ili se ne koriste uopće. Socijalne inovacije povećaju sposobnost društva za nošenje s novim zahtjevima i izazovima. One uključuju relevantne dionike, osnažuju ih te prelaze organizacijske i sektorske granice.

Socijalne inovacije često dolaze s lokalne razine i geografski su raspršene i lokalne. Često su lokalno ukorijenjene i vođene potra-

¹ <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1081>

² <http://www.rsp.hr/ojs2/index.php/rsp/article/viewFile/1152/1232>

žnjom, a ne ponudom. Pri tome su napravljene po mjeri pojedinaca umjesto standardizirane proizvodnje jednog rješenja za sve jer se većina rješenja mora prilagoditi lokalnim okolnostima i pojedincima. Granice između proizvođača i potrošača se pri tome sve više gube. Korisnici postaju proizvođači, ili prosumers. Temeljna ideja koja se često naziva koprodukcija je da su ljudi vrijedan resurs i da nijedna usluga ne smije ignorirati ovaj resurs koji može biti učinkovit. Često se kaže da su socijalne inovacije razvijene sa i od kori-

snika a neisporučene prema i za njih. Kao rezultat toga, socijalne inovacije se također mogu identificirati prema vrsti veza koje stvaraju. Mogu dovesti do novih oblika vladavine, novih i boljih oblika suradničkog djelovanja, poboljšanja te uključivanje i sudjelovanje marginaliziranih i/ili nedovoljno zastupljenih skupina, ili u potpunosti mogu promijeniti odnose. Socijalne inovacije podrazumijevaju novi model vladavine koji prelazi tradicionalne okvire odgovornosti s aktivnim uključivanjem građana.

SOCIJALNE INOVACIJE U HRVATSKOM KONTEKSTU

Tematizirajući hrvatsko iskustvo poimanja i razvoja socijalnih inovacija (Bežovan, Matančević, Baturina, 2013.a, 2013.b) uočava se kako su socijalne inovacije zapostavljena tema, koncept nepoznat u sačinjavanju i provedbi programa socijalne politike. Centralizirana i paternalistička država provodi pretjeranu regulaciju u razvoju usluga i socijalnih programa. Lokalni socijalni programi se razvijaju u protustavu spram državnog sustava, a ne koordinirano i planirano (Stubbs, Zrinščak, 2012.), što za posljedicu ima određeni paralelizam kao i nejednakosti u opsegu i izdašnosti programa. Prepreke socijalnim inovacijama mogu predstavljati i pretjerana centralizacija, koncentracija moći te mreže ustaljenih elita koje zatvorenosti mogu smanjiti pristup moći i informacijama. Ranija istraživanja o kombiniranoj socijalnoj politici su pokazala da u našem kontekstu postoji nepovjerenje i manjak suradnje između različitih relevantnih dionika u socijalnom području (Bežovan, 2007., 2010.). Isto tako, koncept kombinirane socijalne politike se više ukorjenjuje u razvijenijim dijelovima zemlje, može se reći u urbanim kontekstima.

Razvidna je potreba za povećanjem utjecaja dionika prilikom pripreme, donošenja i provedbe socijalnih programa kao i otvaranje prostora za raspravu o relevantnim izazovima za razvoj kombinirane socijalne politike među kojima su svakako i socijalne inovacije. Koncept najbolje prakse nije prepoznat kao instrument politike. Međutim, civilno je društvo ipak prepoznato kao prostor za raspravu o socijalnim inovacijama te kao nova perspektiva za rješavanje socijalnih rizika na inovativne načine.

U hrvatskom kontekstu istraživanje je prepoznalo tri tipa potencijalnih izvora socijalnih inovacija (Bežovan, Matančević, Baturina, 2013.a, 2013.b). Prve su inovacije iz javnog sektora koji dolaze uz potporu stručnjaka izvan sektora. Tu nailazimo na probleme adekvatnih profesionalnih (ne)sposobnosti ključnih za daljnji razvoj i održivost socijalnih inovacija. Zatim imamo inovacije koje dolaze iz inozemstva. One su najčešće rezultat inozemnih financijskih donacija vezanih za određene projekte. Tu nailazimo na probleme održivosti i ukorijenjenosti jer često nakon završetka projekta i kraja financijske potpore projekt nema resurse da se nastavi. Konačno, civilno društvo se isto tako javlja kao prostor u kojem nastaju socijalne inovacije. Ključno je što u civilnom društvu nalazimo socijalni kapital potreban za proizvodnju vidljive, održive pozitivne društvene promjene. Međutim, i dalje je prisutno nepovjerenje prema civilnom društvu što predstavlja značajan faktor koji otežava nove inicijative. U civilnom društvu nalazimo poduzetne ljude s idejama koje su spremni razvijati i implementirati kao socijalnu inovaciju, a za podmirenje neke socijalne potrebe. Dio organizacija civilnog društva posjeduje organizacijske i profesionalne kapacitete što im omogućuju da ponude različite vrste učinkovitih i dostupnih socijalnih usluga kao i razvoj socijalnih inovacija koje će djelovati na otklanjanju novih socijalnih rizika i podmirivanju potreba ranjivih skupina.

Međutim, socijalne inovacije u našem kontekstu dolaze kao rezultat nepodmirenih potreba, a ne dobre vladavine. Vladavinu koja bi poticala inovacije (Brandsen i sur., 2015.) karakterizira

opća usmjerenost na inovacije pri čemu je glavna orijentacija kontinuirana potraga za sinergijom između ekonomske i socijalne politike. Ona snažno potiče suradnju svih dionika u nalaženju rješenja za socijalne probleme. Ostvarivanje takve vrste sinergije i otvorenosti za inovacije u našem kontekstu bi podrazumijevalo poštivanje načela dobre vladavine koja bi svojim zahtjevima participativnosti, odgovornosti i transparentnosti u donošenju i provođenju politika bila zalogom za moguće promjene prema razvijanju socijalnih inovacija i nošenju s novim socijalnim rizicima.

Socijalne inovacije izazivaju promjene u socijalnoj državi odozdo prema gore. To čine često nudeći rješenja za lokalne probleme ili specifične skupine, odnosno u promjenama u određenim podstavima socijalne politike. Svojim inovacijskim potencijalom izazivaju nove načine razmišljanja koji bi bili učinkovitiji u prevenciji i otklanjanju novih socijalnih rizika. Socijalne inovacije moraju biti sastavni dio nužnih prilagodbi koje trebaju isprobati nove javnopolitičke pristupe i odabrati one najdjelotvornije (European Commission, 2013.). One stavljaju inovativne ideje na testiranje u praksi. Velike nade se polažu u socijalne inovacije u pogledu malih pokreta i lokalnih aktivnosti u kojima je presudan utjecaj socijalnog kapitala, otvorenosti lokalnih sustava za inovacije kao i volonterskog rada u nastanku socijalnih inovacija.

U kontekstu rastućih izazova socijalne inovacije su novi resurs. Građani inoviraju nova i održivija rješenja za svakodnevne probleme. Oni se uključuju u život svojih četvrti i regeneriraju socijalno tkivo u njima (URBACT Caplitazation, 2015). Postaju dijelom dizajniranja i pružanja javnih usluga. Pri tome se brinu o zajedničkim resursima i sudjeluju u podmirivanju mnogih potreba što ih gradske administracije imaju.

Kao primjer socijalne inovacije ističemo Komplex URIHO na Kajzerici u okviru kojeg će na oko 30 tisuća kvadrata biti smještena zaštitna radionica te proizvodni pogoni, multifunkcionalna sportska dvorana za osobe s invaliditetom te edukacijsko-rehabilitacijski dio u okviru kojeg će biti osigurani smještajni kapaciteti.

Jedan od primjera je i Centar neovisnog življenja – Novi Jelkovec, nova ustanova socijalne skrbi Grada Zagreba u okviru koje se planiraju osigurati smještajni kapaciteti (stalni i dnevni boravak) za 50 osoba s najtežim invaliditetom, a na istoj će se lokaciji naći i prostori za djelovanje udruga i zadruga, prostori za rehabilitacijske kabinete, čime će na jednom mjestu biti osigurana kompletna podrška neovisnom življenju osoba s invaliditetom.

Potporna neovisnom življenju je i trogodišnji program „Regionalni centri neovisnog življenja“, koji Zajednica saveza osoba s invaliditetom Hrvatske SOIH provodi u partnerstvu sa Gradom Zagrebom. Cilj programa je unaprijediti kvalitetu življenja osoba s invaliditetom i doprinijeti smanjivanju siromaštva i socijalne isključenosti kroz povećanje potencijala osoba s invaliditetom za uključivanje na tržište rada, razvijanje modela individualiziranih integriranih usluga za osobe s invaliditetom, pilotiranje regionalnih centara neovisnog življenja u tri županije, osiguranje kontinuiteta pružanja usluga osobnog asistenta za ostvarivanje neovisnog življenja i dr.

DOBRA VLADAVINA³

Kako bi odgovorile na rastuće izazove i uvela potrebne policy promjene u području socijalnog razvoja, vlade trebaju posredničke organizacije koje su bliže terenu te moraju uključiti dionike s kojima mogu razviti partnerske odnose (Enjolras, 2012). Obnova vladavine u tom smislu znači da vlade ne bi djelovale same te da se moraju sve više uključivati u koregulaciju, suupravljanje, suradničko upravljanje i druge oblike vladanja koji prelaze granicu između vlade i društva te između javne i privatne sfere. Ova promjena vladavine ogleda se u politikama utemeljenim na „partnerstvu“ koje nude načine za razvoj „zajedničkih rješenja“ za kompleksne socijalne probleme. Paradigma vladavine posebno računa s ulogom civilnog društva.

Uz vladavinu je usko vezan i koncept civilnosti (*civicness*), a obuhvaća: (a) socijalnu dimenziju, koja se odnosi na razinu do koje društvo ili politička zajednica tretira građane kao ravnopravne, odnosno razmjera do kojeg socijalne usluge doprinose socijalnom uključivanju i integraciji, nasuprot sustavu koji privilegira ili stigmatizira određene grupe, (b) političku dimenziju, koja se odnosi na strukturu vladavine i pružanja usluga, odnosno razine do koje te strukture osiguravaju mogućnosti za javnu raspravu i demokratsko sudjelovanje građana u procesima odlučivanja, ili u suproizvodnji usluga, te (c) osobnu dimenziju, razmatrajući do koje mjere se poštuje autonomija korisnika usluga, nasuprot autoritativnom odnosu stručnjaka i organizacija (Brandsen, Dekker i Evers, 2010.).

Europska komisija je 2001. godine donijela Bijelu knjigu o europskoj vladavini (*The White Paper on European Governance*)⁴. Ovaj

dokument više otvara proces sačinjavanja javnih politika građanima i organizacija. Zagovara se uključivanje svih dionika i veća otvorenost u policy procesima. Želi se poboljšati kvaliteta javnih politika, osigurati njihova koherentnost i ostvarenje dugotrajnih ciljeva.

Pet je načela koja podrazumijevaju dobru vladavinu:

- otvorenost
- sudjelovanje
- polaganje računa (accountability)
- učinkovitost
- koherentnost – dosljednost

Otvorenost podrazumijeva aktivnu komunikaciju o onome što Europska unija radi, na jeziku razumljivom široj javnosti. Sudjelovanje podrazumijeva mogućnost različitim dionicima da sudjeluju u donošenju i provedbi politika Europske unije. Sudjelovanje je odlučujuće za kvalitetu i uspjeh politika. Polaganje računa podrazumijeva jasne uloge i transparentnost procesa sačinjavanja i provedbe politika. Također, treba biti jasna odgovornost država članica i pojedinih dionika uključenih u policy procese. Učinkovitost se jamči pravovaljanim uključivanjem dionika u sačinjavanje politika, na vrijeme i od početka, kako bi mogli utjecati na ciljeve i nacрте politika. Konačno, zahtjeva se koherentnost politika s kasnijim akcijama te uključivanje dionika, ne samo u pripremu politika već i u aktivnosti koje slijede.

NOVI SOCIJALNI RIZICI

Socijalni rizici su općenito promatrani kroz proces postindustrijalizacije, odnosno kao posljedica socioekonomskih transformacija koje su se dogodile protekla tri-četiri desetljeća i koje su stvorile nepovoljne životne okolnosti s kojima se ljudi danas susreću tijekom cijelog života. Neki od najvažnijih novih socijalnih rizika koji karakteriziraju postindustrijsko društvo današnjice su: deindustrijalizacija, tercijarizacija zaposlenosti, masovni ulazak žena na tržište rada, povećana nestabilnost obiteljskih struktura i destandardizacija zapošljavanja (Bonnoli 2007.:498).

Posjedovanje nedostatnih ili zastarjelih vještina zbog promjene obrazaca ekonomije i rada, neodgovarajuća obrazovanost, poteškoće u usklađivanju radnih i obiteljskih obaveza, samohrano roditeljstvo kao i primjerice nedovoljna pokrivenost sustavom socijalne zaštite uslijed neprilagođenog funkcioniranja sustava još su neki od primjera novih socijalnih rizika (Bonnoli 2005, Esping Anderson, 2002).

Skupine kojima prijeti najveća opasnost od novih socijalnih rizika su mladi, osobe s niskom razinom vještina, žene, obitelji s malom djecom te imigranti.

Problemu rješavanja novih socijalnih rizika treba pristupiti bazira-

jući se na sveobuhvatan pristup koji bi uključivao određene mjere unutar obrazovnog sustava, obiteljske i zdravstvene politike, stanovanja te socijalne usluge. Potrebno je redizajnirati način djelovanja socijalne države na način koji bi uvažio nove promjene i trendove, uključujući promjene na tržištu rada, demografske promjene, promjene u obiteljskoj strukturi i stilovima života te je potrebno uvažiti situacije koje nastaju kao posljedica novih socijalnih rizika, a što se pretvaraju u dominantne izazove pred konstruiranjem i održavanjem socijalne uključenosti i kohezije u društvu. U kontekstu spomenutog valja naglasiti kako je potrebno mijenjati način promišljanja u oblikovanju socijalnih politika. Potrebno je staviti naglasak na nove koncepte socijalnog ulaganja i socijalnih inovacija kao aspekte koji omogućuju redizajniranje socijalnih reformi u smislu ključnih pojmova, kao što su “iz socijalne skrbi prema omogućujućoj državi” “Aktivirajuća socijalna država” sa svojim “obnovljivim naglaskom na sudjelovanju i aktivaciji građana” (Evers, Ewert, 2012:16).

³ Pojam *governance* u hrvatskom jeziku treba prevoditi kao vladavina. Naime, *government* je vlada kojoj je temeljno poslanje vladanje - governing. Pojam vladavina zapravo upućuje da se vlada nije u stanju nositi sa zahtjevnim procesima u društvu pa vladanje u tom smislu ne donosi očekivane rezultate. Vlada je upućena na suradnju i dijalog sa svim dionicima kako bi pripremala i donosila odgovarajuće odluke koje će postizati željene ishode, a koje će dionici u konceptu dobre vladavine držati svojim vlasništvom. Ovaj se koncept primjenjuje i na razini gradova pa se govori i o novom konceptu urbane vladavine - urban governance.

⁴ U Reviji za socijalnu politiku preveli smo Bijelu knjigu o europskoj vladavini- *The White Paper on European Governance* (<http://www.rsp.hr/ojs2/index.php/rsp/article/viewFile/4/4>). Slaveni koji su ušli u EU pojam *governance* prevode, nama razumljivim jezikom s istim korijenom, kao vladavinu.

⁴ Hrvatski prijevod dokumenta objavljen je u Reviji za socijalnu politiku. Dostupno na: <http://www.rsp.hr/ojs2/index.php/rsp/article/viewFile/4/4>

SOCIJALNA SLIKA GRADA ZAGREBA ZA 2014.

STANOVNIŠTVO

USKLAĐENOST USLUGA GRADA ZAGREBA S AKTUALNIM PROCESOM STARENJA STANOVNIŠTVA

Postojeće stanje u demografskoj strukturi stanovništva Grada Zagreba, kao i područja cijele Republike Hrvatske, ukazuju na **aktualan proces starenja stanovništva**. Proces starenja uzrokovan je smanjenim natalitetom i s druge strane povećanim mortalitetom te kontinuiranim opadanjem stope fertiliteta. Iz godine u godinu, broj stanovnika na razini Republike Hrvatske se smanjuje dok **Grad Zagreb bilježi stalno povećanje broja stanovnika**. Također, prema podacima sa zadnjeg Popisa stanovništva Grad Zagreb bilježi **17.3%** osoba iznad 65 godina starosti. Procjene Državnog zavoda za statistiku, na osnovu Popisa iz 2011. godine te statistike rođenih, umrlih i vanjskih i unutrašnjih migracija procjenjuju da je broj osoba iznad 65 godine starosti u Gradu Zagrebu rastao i da u 2014. godini, izraženo u postocima, ova populacija čini **18%** stanovništva Grada Zagreba. Posebice **zabrinjava omjer starijega i mladog stanovništva**, gdje je iz udjela jasno vidljivo da je starije stanovništvo nadmašilo populaciju mladih. Prema spomenutoj procjeni Državnog zavoda za statistiku, Grad Zagreb u 2014. godini bilježi **14.9 % djece u dobi od 0-14 godina** u ukupnom stanovništvu grada, **10.6 % mladih u kategoriji 15-24** godine dok ostatak stanovništva u postotku od **56.7% zauzima stanovništvo u dobi od 25-64 godine života**. U skladu s navedenim, primjetno je i povećanje pokazatelja starenja stanovništva iz godine u godinu, čemu najbolje svjedoči **porast indeksa starenja, koeficijenta starosti i prosječne starosti na razini Grada Zagreba**. Usporedimo li indeks starenja 2014. godine s indeksom starenja zabilježenim na zadnjem Popisu stanovništva 2011. godine u Gradu Zagrebu, vidimo da je **indeks starenja porastao za 4.8 %**, točnije u 2014. godini iznosi **123.7 %** dok je 2011. godine iznosio **118.9%**. **Koeficijent starosti također raste za 1 % te u 2014. godini iznosi 24.6 %**. Za razliku od prošlogodišnje, ovogodišnja socijalna slika bilježi **pozitivan prirodni prirast (0.1)**, te **povećanje vitalnog indeksa (83.2%) u odnosu na prošlogodišnji (79.3%)**, što znači da je u 2014. godini bilo **više rođenih nego umrlih** u Gradu Zagrebu.

Demografska slika Grada Zagreba jasno ukazuje na činjenicu da su se **potrebe osoba starije životne dobi intenzivirale** što za sobom povlači **potrebu razvijanja primjerenijih usluga skrbi koje bi zadovoljile potrebe ove populacije**. Pri tom svakako treba imati na umu da su se tradicionalni pristupi u skrbi za stariju populaciju uvelike prorijedili zbog čega se danas sve veći naglasak stavlja na brigu o starijim osobama izvan obitelji, **prepuštanjem brige institucijskim i izvaninstitucijskim pružateljima usluga za starije osobe**. Starenje stanovništva je fenomen koji zaslužuje povećanu pozornost upravo zbog svojih **ekonomskih i socijalnih posljedica** te bi kao takvo trebalo postati **prioritetno područje** kada govorimo o kreiranju mjera i politika ne samo na razina Grada Zagreba već i na nacionalnoj razini.

Usprikoš vidljivom rastu broja pružatelja usluga smještaja za starije osobe, **postojeća mreža još uvijek ne zadovoljava potrebe**. U posljednje vrijeme sve više govorimo o **velikim pritiscima na smještajne kapacitete u domovima za starije**. Ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom Grada Zagreba proveo je **analizu**

lista čekanja u gradskim domovima, čime je utvrđeno da **realna brojka zainteresiranih osoba kojima je potrebna intenzivna skrb na iznosi 2 400**. Međutim, podatak od 2 400 osoba koje čekaju na smještaj u dom na području Grada Zagreba također ukazuje na nerazmjer između ponude i potražnje za smještajnim kapacitetima u domovima za starije osobe.

Na području Grada Zagreba djeluje **11 domova za starije osobe koji su u nadležnosti Grad Zagreba**. U 2014. godini ove ustanove ukupno su brojale **3 642 korisnika**, dok je **broj predanih zahtjeva za smještaj u istih 11 domova u 2014. godini iznosio 19 833**. S obzirom na dugo čekanje realizacije smještaja, dio zahtjeva predan je u više domova, čime su se starije osobe htjele osigurati ukoliko se nađu u potrebi za ovakvim oblikom skrbi tako da **brojka od 19 833 ne prikazuje realan broj zainteresiranih osoba za smještaj u domove za starije osobe kojima je osnivač Grad Zagreb**. Od ukupnog broja smještenih korisnika **1 239 (34.02%) su funkcionalno neovisne osobe**, dok je **funkcionalno ovisnih osoba (teže pokretne i nepokretne) bilo 2 403 (65.98 %)**. Također, u Gradu Zagrebu je djelovao **21 dom za starije osobe kojima je osnivač vjerska zajednica, trgovačko društvo, udruga i druga domaća ili strana, pravna ili fizička osoba - tzv. "privatni domovi"**. Broj korisnika ovih domova zbirno iznosi **1 454** u 2014. godini, od čega je **585 (40.26%) funkcionalno neovisnih starijih osoba** dok je **869 (59.74%) funkcionalno ovisnih (teže pokretnih i nepokretnih) korisnika**. 2014. godine predano je **792 zahtjeva za smještaj u ovakav oblik institucijske skrbi**, što za razliku od situacije u gradskim domovima, prikazuje realan broj zainteresiranih obzirom se za privatne domove odlučuju osobe u stvarnoj trenutnoj potrebi.

U posljednje vrijeme sve više se progovara o **negativnim posljedicama izdvajanja osobe iz njezine prirodne sredine pri smještaju u dom za starije**. Izdvajanjem osobe iz njezine fizičke i socijalne sredine izloženo je pojačanom stresu što vrlo često rezultira nezadovoljstvom života (Lovreković, Leutar, 2010). Laklija, Rusac i Žganec (2007.) upozoravaju kako bi daljnji razvoj svakako trebao ići u smjeru koji bi institucijske oblike skrbi namijenio prije svega najstarijim, kronično bolesnim te funkcionalno oslabljenim kategorijama ljudi, dok bi se sve veći naglasak trebao stavljati na lokalnu zajednicu kao oslonac izvaninstitucijskom obliku skrbi za osobe starije životne dobi. **Strateški plan Ministarstva socijalne politike i mladih za razdoblje od 2014. - 2016. godine** također navodi kako je važno **razvojem različitih oblika skrbi uspostaviti ravnotežu između prava starijih na dostojanstvenu starost i trajnu društvenu uključenost** u sklopu čega Ministarstvo naglašava važnost razvoja izvaninstitucionalnih modela skrbi o starijim osobama, a osobito razvoj socijalnih usluga za starije osobe u njihovim domovima i lokalnim zajednicama radi što duljeg **nastavka življenja u vlastitom okruženju, unapređenja kvalitete života starijih osoba te aktivnog sudjelovanja u životu zajednice**.

Grad Zagreb na tom području pruža primjer **dobre prakse** kroz djelovanje **Projekta Gerontološki centri Grada Zagreba**.

Radi se dakle o projektu koji predstavlja **jedinstven primjer zdravog starenja i izvaninstitucijske skrbi na području RH** koji starijim građanima Zagreba nudi mogućnost **besplatnog servisa** koji zadovoljava njihove potrebe i omogućava im da što duže ostanu unutar obitelji i u svom prirodnom okruženju. **Projekt se provodi od 2004. godine na 50-ak lokacija, a nositelji su 9 domova za starije osobe čija su osnivačka prava prenesena Grad Zagreb.** Koristi se **multidisciplinarni pristup** koji uključuje stručnjake kao što su socijalni radnici, radni terapeuti, fizioterapeuti, kineziolozi, liječnici specijalisti (neurolozi, fizijatri) te volonteri. Evaluacijom se pokazalo da ovaj model uvelike **utječe na smanjenost osamljenosti i društvene izoliranosti starijih osoba** te da potiče **veću socijalnu uključenost** koja je značajna u očuvanju funkcionalnih sposobnosti. Ubrzani procesi starenja obilježja su i drugih europskih gradova te se zbog izazova koje ti procesi nameću javlja potreba za razvijanjem europskih strategija, preporuka te direktiva usmjerenih na **stvaranje socijalnih inovacija** koje bi najbolje odgovarale potrebama građana starije životne dobi.

Nastavno na spomenuto, pokazalo se da aktualan problem **prevencije osamljenosti i društvene izoliranosti osoba starije životne dobi zahtijeva inovativna rješenja**, s obzirom da se zastupljeni modeli brige i skrbi o starijoj populaciji zasad ne pokazuju posebno djelotvornima u tom području. Neke zemlje članice EU nude primjere socijalnih inovacija kojima se bitno utjecalo na smanjenje negativnih životnih okolnosti kod osoba starije životne dobi.

Projektom **“Welfare innovation at the local level in favour of cohesion”** skraćenog naziva **WILCO** koji se provodio od prosinca 2010. do siječnja 2014. godine u 20 europskih gradova (među kojima su bili Zagreb i Varaždin) identificirani su brojni primjeri **socijalnih inovacija**. WILCO je projekt financiran od strane Europske unije koji je okupio niz stručnjaka i znanstvenika iz područja akademske zajednice kao i kreatore političkih odluka koji su kroz međunarodno komparativno istraživanje prepoznali brojne socijalne inovacije na lokalnim razinama. Upravo je ovim projektom prepoznat francuski grad Nantes kao primjer socijalne inovacije na lokalnoj razini kojom se utjecalo na podmirenje potreba dviju ranjivih skupina društva (<http://www.wilcoproject.eu/downloads/WILCO-project-eReader.pdf>)

U kontekstu inovativnog pristupa aktualnim problemima starije populacije, zanimljivi podatci zabilježeni su na zadnjem Popisu stanovništva 2011. godine. Prema spomenutom popisu, **14.5 % stanovnika Grada Zagreba ima teškoće u obavljanju svakodnevnih aktivnosti**. Među ovom kategorijom nešto je veći postotak žena od muškaraca, a prednjači svakako kategorija osoba u dobi iznad 70 godina (47.8%). **Četvrti koje bilježe najveći postotak osoba s teškoćama u obavljanju svakodnevnih aktivnosti su Brezovica, Donja i Gornja Dubrava te Donji Grad.** Vitalna statistika promatra prema gradskim četvrtima identificira brzo starenje gradske četvrti koje bilježe fenomen „odumiranja“ populacije, a radi se o četvrtima **Donji Grad, Gornji Grad-Medveščak, Trnje i Novi Zagreb-istok**. Za mogućim rješenjem problema spomenutih četvrti trebalo bi možda tragati u području socijalnih inovacija na primjeru prethodno opisanog programa stanovanja što je proveden u francuskom gradu Nantesu.

Problem osamljenosti i društvene izoliranosti za sobom povlači i problem siromaštva. **Siromaštvo je sve vidljivije među populacijom osoba starije životne dobi** zbog čega je potrebno posebnu pažnju posvetiti programima i mjerama pomoći ovoj populaciji s ciljem prevencije spomenutih rizika. Grad Zagreb već duži niz godina provodi **program novčane pomoći** osobama starije životne dobi što podrazumijeva novčanu pomoć umirovljenicima s područja Grada Zagreba s primanjima do 1.500,00 kuna mjesečno. Dodatak na mirovinu određuje se prema iznosu mirovine, a umirovljenici su razvrstani u tri skupine: **I. skupina** - umirovljenici kojima je mirovina ili

Projekt **“Le temps pour toit-Time for Roof/Vrijeme za krov”**
(Nantes, Francuska)

Projektom je **pomirena potreba osoba starije životne dobi te mlađe populacije kroz program razmjene usluga i međugeneracijske podrške**. Činjenica da su mladi, u prvom redu **studenti i mladi radnici**, često u potrazi za **financijski prihvatljivim oblikom smještaja povezana je s problemom starijih osamljenih osoba koje nevoljko napuštaju svoje kućanstvo**, a kojima **svakodnevnicu postaje sve teža**. Konkretnije, projektom je **ponuđena mogućnost mladim osobama da žive po pristupačnoj cijeni u stanu s osobom starije životne dobi, a da zauzvrat pruže podršku svojim stanodavcima u njihovim svakodnevnim obvezama**. Mladi koji su se odlučili na ovakav oblik stanovanja **nisu bili u ulozi profesionalnog njegovatelja** već su isključivo **pružali podršku svojim stanodavcima kroz oblik dodatne pomoći**, najčešće u vidu prisutnosti tijekom večeri ili noći kako bi se starija osoba osjećala ugodnije i sigurnije. Naravno, osobe koje su se odlučile na ovaj program stanovanja potpisivale su ugovor, a parovi su se birali na osnovi potreba koje su starijih osoba navodile i razine posvećenosti koje su mlađe osobe mogle ponuditi svojim stanodavcima u tom području. Princip na osnovu kojeg se određivao iznos najamnine funkcionirao je na način da je najamnina rasla ili padala proporcionalno s rastom ili padom angažmana i posvećenosti mlade osobe spram potreba koje su se javljale kod starijih stanodavaca.

Projekt služi kao **primjer socijalne inovacije** u području skrbi lokalne zajednice za potrebe starijeg stanovništva (<http://www.wilcoproject.eu/book/chapters/13-le-temps-pour-toit-time-for-roof/>).

mirovina i ukupni prohod jednak ili manji od 900.00 kuna mjesečno (400.00 kn novčane pomoći); **II. skupina** - umirovljenici kojima mirovina ili mirovina i ukupni prihod iznose 900.01 do 1.200,00 kuna mjesečno (300.00 kn novčane pomoći) te **III. skupina** - umirovljenici kojima mirovina ili mirovina i ukupni prihodi iznose od 1.200,01 do 1.500,00 kuna mjesečno (200.00 kn novčane pomoći).

Primjetan je porast broja umirovljenika koji se obraćaju neprofitnom sektoru za pomoć zbog čega **sve veća uloga organizacija civilnog društva u području skrbi za starije ne iznenađuje**. Organizacije civilnog društva su **prepoznate i od strane sustava kao snažna podrška** u području skrbi za građane starije životne dobi. **Socijalni plan Grada Zagreba (2014.- 2020.)** naglašava potencijal za **poticanje socijalnog poduzetništva i socijalne ekonomije** ciljanim iskorištavanjem materijalnih resursa Grada Zagreba u partnerstvu s organizacijama civilnog društva u području podmirjenja povećanih potreba starijeg stanovništva za specifičnim socijalnim uslugama (smještaj u domove, pomoć u domaćinstvima, prilagođeni transport i socijalna skrb). Osim toga, prostor neprofitnog sektora nudi širok spektar **mogućnosti uključivanja osoba starije životne dobi u život zajednice**. Za organizacije civilnog društva možemo slobodno reći da funkcioniraju kao **dopuna sustavu** bez kojih bi danas skrb o ovoj populaciji bila gotovo nezamisliva. Upravo suradnju resursa privatnoga i trećeg sektora naglašavaju ključni dokumenti Europske unije kao što je **“Prema socijalnom ulaganju za rast i koheziju - uključujući i provedbu Europskog socijalnog fonda za razdoblje 2014. - 2020.”** Neprofitne dijelove sektora koji skrbe o starijima bi trebalo **dodatno ohrabriti i pružiti im financijsku podršku** kako bi što bolje iskoristili potencijale za dugotrajnu skrb o ovoj populaciji građana kojima neprofitni sektor zasigurno raspolaze.

ZAKLJUČAK:

Prema podacima sa zadnjeg Popisa stanovništva Grad Zagreb bilježi **17.3%** osoba iznad 65 godina starosti. Procjene Državnog zavoda za statistiku predviđale su povećanje ovog postotak u 2014. godini na **18%**. Posebice zabrinjava omjer starijeg i mladog stanovništva, kako na razini Republike Hrvatske, tako i u Gradu Zagrebu. Demografska slika Grada Zagreba jasno ukazuje na činjenicu da su se **potrebe osoba starije životne dobi intenzivirale** što za sobom povlači **potrebu razvijanja primjerenijih usluga skrbi koje bi zadovoljile potrebe ove populacije**. U posljednje vrijeme sve veći naglasak se stavlja na inovativna rješenja u području skrbi za starije osobe. Nefitne djelatnosti sektora koji skrbe o starijima bi trebalo **dodatno ohrabriti** i pružiti im **financijsku podršku** kako bi što bolje iskoristili potencijale za dugotrajnu skrb o ovoj populaciji građana kojima nefitni sektor zasigurno raspolaže.

KUĆANSTVA I OBITELJI

IZAZOVI RAZVOJA PROGRAMA POMOĆI I PODRŠKE JEDNORODITELJSKIM OBITELJIMA

Prema Popisu stanovništva iz 2011. godine **Grad Zagreb ima 28.6% samačkih kućanstava**. Usporedimo li Grad Zagreb s drugim županijama, veći udio samačkih kućanstava nalazimo samo u Ličko-senjskoj županiji. Gledano po gradskim četvrtima najviše je samačkih kućanstava u četvrtima Donji Grad (38.5%) Trešnjevka – sjever (36%) i Trnje (35.1%). **Među samačkim kućanstvima Grad Zagreb ima najviše neoženjenih**, dok dalmatinske županije imaju najviše oženjenih. Najveći udio razvedenih u samačkim kućanstvima imaju županije u kojima su najveći hrvatski gradovi (Grad Zagreb, Zagrebačka, Primorsko-goranska, Osječko-baranjska).

Stopa nupcijaliteta u 2014. godini za Grad Zagreb je iznosila **4.6 sklopljenih brakova na 1.000 stanovnika** što predstavlja blagi porast obzirom na 2013. godinu, kada je iznosila 4.5. Za Grad Zagreb je karakteristična nešto veća **stopa divorcijaliteta** koja je u 2014. godini iznosila **460.7 razvedenih na 1.000 sklopljenih brakova** što je porast obzirom na 2013. godinu, kada je ta stopa iznosila 356.7. U Hrvatskoj je u 2014. godini stopa divorcijaliteta iznosila 336.9 razvedenih na 1.000 sklopljenih brakova. **Posebno osjetljiva skupina su djeca razvedenih roditelja**, a jedan od gorućih problema je neplaćanje alimentacije.

Do 1. 9. 2014. godine, a sukladno čl. 352 Obiteljskog zakona (NN br. 116/03, 17/04, 136/04 i 107/07, 61/11 i 25/13), roditelj koji uzdržava dijete, a nije uspio u sudskim postupcima postići da drugi roditelj plaća presuđeni iznos za uzdržavanje djeteta, mogao je ostvariti pravo na privremeno uzdržavanje djeteta/djece preko nadležnog Centra za socijalnu skrb ukoliko drugi roditelj nije udovoljavao svojoj obvezi duže od šest mjeseci neprekidno ili ukoliko nije platio ukupan iznos za šest mjeseci s prekidima unutar razdoblja od sedam mjeseci.

Stupanjem na snagu Zakona o privremenom uzdržavanju (Na-

rodne novine 92/14), od 1. 9. 2014. godine, dijete ima pravo na privremeno uzdržavanje ako obveznik uzdržavanja ne ispunjava u cijelosti ili djelomično svoju obvezu

uzdržavanja dulje od tri mjeseca neprekidno od dana pokretanja ovršnoga postupka radi ostvarivanja uzdržavanja.

Pravo na privremeno uzdržavanje djeteta traje najdulje tri godine, a iznos privremenog uzdržavanja za svaku godinu objavljuje Ministarstvo socijalne politike i mladih, a iznos uzdržavanja ovisi o dobi djeteta (u 2014. godini za dijete do 6 godina iznosilo je 468,78 kn; za dijete od 7 do 12 godina iznosilo je 551,50 kn, a za dijete u dobi od 13 do 18 godina iznosilo je 606,70 kn).

U 2014. godini u Gradu Zagrebu je bilo **167.2 izvanbračne djece na 1.000 živorođene**. Gledano po gradskim četvrtima najviše djece izvan braka se rodilo u četvrtima Peščenica – Žitnjak (139), Trešnjevka – sjever (127), Novi Zagreb – zapad (122) i Trešnjevka – jug (115), a najmanje u četvrtima Brezovica (4) i Podsijeme (21).

U Gradu Zagrebu, prema posljednjim dostupnim podacima iz 2011. godine, bilo je **19.6% jednoroditeljskih obitelji**, dok je Hrvatska u tom pogledu imala 17.1%. Broj jednoroditeljskih obitelji u Gradu Zagrebu neprestano raste. Ovdje je značajno napomenuti kako je prisutna velika neravnoteža između majki i očeva, od ukupnog broja jednoroditeljskih obitelji, majke s djecom činile su 85.3%, a očevi s djecom 14.7%.

Posebno osjetljiva skupina su djeca razvedenih roditelja.

Kućanstva prema obiteljskom sastavu i obiteljska kućanstva prema broju članova, Grad Zagreb, popis 2001. i 2011. godine

GODINA	UKUPNO	MAJKA S DJECOM	OTAC S DJECOM	UKUPNO JEDNORODITELJSKIH OBITELJI (%)
2001.	275 464	32 920	5 920	14,1
2011.	221 875	37 162	6 392	19,6

Izvor: DZS (2015). Kućanstva prema obiteljskom sastavu i obiteljska kućanstva prema broju članova, po naseljima, 2001. i 2011. Posjećeno 17. 11. 2015. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: www.dzs.hr.

Jednoroditeljske obitelji za razliku od dvoroditeljskih imaju niz problema s kojima se suočavaju.

Jednoroditeljske obitelji posebno su ranjive zbog izloženosti velikom broju činitelja rizika: povećanim ekonomskim pritiscima, nedostatku podrške partnera, opterećenost ulogama, sukobu poslovnih i obiteljskih obveza, a što povećava

stres i nepovoljno utječe na cjelokupno funkcioniranje (Grozdanović, 2000.). **Nacionalna strategija za prava djece od 2014. do 2020.** navodi kako su djeca iz jednoroditeljskih obitelji s niskim primanjima u visokom riziku od siromaštva, a što može dovesti i do socijalne isključenosti. Kako bi se to preveniralo, Strategija naglašava kako je potrebno kroz sustav socijalne skrbi razvijati programe pomoći i podrške koji nisu isključivo orijentirani na dodjelu novčane potpore, već na individualno i socijalno osnaživanje kroz mrežu prostorno, vremenski i ekonomski dostupnih socijalnih usluga usmjerenih na razvoj resursa za uključivanje i prosperitet djeteta i obitelji u zajednici. Posebice je važno razvijati programe podrške roditeljstvu te ranih intervencija siromašnim obiteljima suočenih i s drugim socijalnim rizicima.

U Gradu Zagrebu se javlja potreba za kreiranjem određenih mjera pomoći usmjerenih posebno ranjivim kategorijama poput jednoroditeljskih obitelji koje se zasad po ničemu ne izdvajaju od ostalih korisnika koji se obraćaju za pomoć, niti su kreirane posebne mjere usmjerene točno ovoj ranjivoj skupini, iste su kao i za ostale korisnike pomoći.

Akcijsko istraživanje **Hrvatske mreže zdravih gradova „Utvrđivanje potreba jednoroditeljskih obitelji u hrvatskim zdravim gradovima“** pokrenuto je 2011. godine i kontinuirano se provodi iz dva razloga. Prvi razlog je mogućnost da se na lokalnoj razini oblikuju i implementiraju programi koji će adresirati potrebe i unaprijediti kvalitetu života roditelja i djece iz jednoroditeljskih obitelji, a drugi jačanje kapaciteta lokalne samouprave kroz zajedničko provođenje akcijskog istraživanja po modelu učenja kroz djelovanje. Na radionici održanoj tijekom 2014. godine pod nazivom „Planiranje intervencija“ neposredno su dogovoreni zajednički projekti/intervencije koje će implementirati svi uključeni gradovi (Dubrovnik, Labin, Poreč, Rijeka, Vinkovci, Zagreb):

- jačanje kapaciteta i podrške jednoroditeljskim obiteljima
- senzibilizacija ustanova i organizacija civilnog društva za potrebe jednoroditeljskih obitelji
- razvoj i ponuda besplatnih usluga namijenjenih djeci i roditelju koji sam skrbi o djetetu u zajednici
- jačanje roditeljskih kompetencija i podrška samoorganizaciji roditelja.

PRIORITETI:

- Ulaganje u razvoj programa pomoći i podrške koji će udovoljiti specifičnim potrebama jednoroditeljskih obitelji
- Suradnja institucija, ustanova i organizacija civilnog društva radi kvalitetnijeg pružanja socijalnih usluga namijenjenih jednoroditeljskim obiteljima
- Informiranje jednoroditeljske obitelji o postojećim programima pomoći i podrške.

STANOVANJE

OSNAŽIVANJE PROGRAMA SOCIJALNIH I JAVNO NAJAMNIH STANOVA

Tijekom 2014. godine Grad Zagreb je temeljem **Odluke o namjmu stanova** stambeno zbrinuo **207 obitelji** dodjelom gradskih stanova u najam. Na temelju te odluke i utvrđene **Konačne liste prvenstva** za davanje stanova u najam, stambeno je zbrinuto **97** podnositelja zahtjeva za koje je nakon dodatne provjere utvrđeno da ispunjavaju uvjete za dodjelu gradskog stana u najam, dok su 32 osobe izbrisane s liste jer je utvrđeno da ne ispunjavaju propisane uvjete. Također, prema Listi izvan liste reda prvenstva (tzv. prioritetne liste) na inicijativu Gradskog ureda za branitelje i Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, zbrinuto je **110** obitelji. Na kraju 2014. godine u Gradu Zagrebu se nalazi **1.206 zaštićenih najmoprimaca u gradskim stanovima sa statusom ranijih nositelja stanarskog prava, te je ukupno 2.564 najmoprimaca koji plaćaju zaštićenu najamninu**, a stambeno pitanje su riješili putem Konačne liste reda prvenstva za davanje stanova u najam ili izvan liste radi teškoga socijalno-zdravstvenog statusa.

Grad Zagreb od kraja 2012. godine rješava **pitanje legalizacije stambenog statusa osoba bespravno useljenih u gradske stanove**. Do kraja 2014. godini podneseno je 899 zahtjeva za legalizaciju stambenog statusa te je pozitivno riješeno **223** zahtjeva.

Zaključkom gradonačelnika određeno je **14** otkaza ugovora o namjmu javnonajamnog stana.

Prema Popisu stanovništva iz 2011. godine čije su rezultate objavili Državni zavod za statistiku te Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada Zagreba, ukupan broj kućanstava u Zagrebu iznosi **303.191**. U strukturi stambenih statusa kućanstava najveći udio čini status privatnog vlasništva ili suvlasništva nad stanom (86.1%). Zatim slijedi: status srodstva s vlasnikom ili najmoprimcem (5.1%) te status najmoprimaca sa slobodno ugovorenom najamninom (4.9%), dok je udio statusa najmoprimaca sa zaštićenom najamninom među najmanjima (2.2%) uz podstanarstvo dijela stana (1.1%) te ostali statusi (0.6%).

Socijalnu inovaciju u stambenim statusima predstavlja javnonajamno stanovanje. **Model javnonajamnog stanovanja** namijenjen je mladim obiteljima s djecom koje su u podstanarstvu ili žive kod roditelja, a nisu izberive za socijalne stanove te se ne mogu zadužiti za kupnju stana. Prva implementacija modela javnonajamnog stanovanja u Hrvatskoj je bila u zagrebačkome naselju Novi Jelkovec. Gradnja tog naselja je započela u listopadu 2006. godine, a prvi su stanari dobili ključeve u travnju 2009. godine. U naselju

su 53 stambena i stambeno-poslovna objekta, s ukupno 2.713 stanova i s oko 200 poslovnih prostora. Od 2.713 stanova, 1.265 je bilo namijenjeno kontroliranom tržištu za mlade obitelji uz dostupne cijene, a 1.448 za potrebe Grada Zagreba. U strukturi stanova sagrađenih za potrebe Grada Zagreba, 800 stanova je namijenjeno za socijalno stanovanje, odnosno, za građane izabrane na temelju konačne liste prvenstva, 100 stanova po preporuci Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom te Gradskog ureda za branitelje, dok je **548 stanova namijenjeno za javni najam**.

Anketnim istraživanjem naziva **Kvaliteta života u javnonajamnim stanovima u naselju Novi Jelkovec 2014.**, a što ih je proveo Pravni Fakultet u Zagrebu uz potporu Sveučilišta u Zagrebu i u suradnji s Gradom Zagrebom, na prigodnome uzorku od 270 kućanstava zagrebačkog naselja Novi Jelkovec tijekom prosinca 2014. i siječnja 2015. izmjeren je utjecaj modela javnonajamnih stanova kao socijalne inovacije na kvalitetu života stanara. Od ukupno 530 kućanstava iz gradskog popisa, 102 su odbila sudjelovati u istraživanju, dok je 158 anketnih upitnika ostalo nerealizirano iz različitih razloga (trenutno odsustvo, promjena stambenog statusa i sl.). Od 270 anketiranih kućanstava, više od polovice (64.8%) su bili podstanari, dok su 6.3% živjeli u podstanarstvu s roditeljima ili prijateljima. Više od jedne petine (21.9%) ispitanika je živjelo kod roditelja. Ciljana populacija za ovaj program bili su podstanari i pojedinci koji su živjeli s roditeljima. Sukladno tomu, implementacija projekta bila je uspješna, obuhvatila je čak 93% stanara koji spadaju u ciljanu skupinu, čime je ova inovacija ispunila važan dio svoje socijalne misije.

Kvaliteta života u javnonajamnom stanovanju vidljivo se poboljšala u odnosu na prethodno stanovanje najamoprimaca. Kućanstva žive u novim, pristojnim i dovoljno velikim stanovima sa stabilnim ugovorima te mogu uspješno kontrolirati vlastite živote i planirati svoju budućnost. Sklapaju petogodišnji ugovor o najmu, najamnina je niža nego na slobodome tržištu, a niža je i od kamatne stope za kupnju takvog stana. Tek je mali broj stanara raskinuo ugovore i napustio stan. Kao rezultat, ova je inovacija učinila pristojno stanovanje dostupnim za ranjive socijalne skupine. Dobrobit i kvaliteta života najamoprimaca su poboljšani, što čini **ishode** ove inovacije. Inovacija je imenovala životne potrebe korisnika te im je omogućila nesputano planiranje budućnosti – doprinoseći tako socijalnoj integraciji, aktivnom građanstvu te snaženju socijalne kohezije – što se smatra **utjecajem** ove inovacije. Na taj način, inovacija posjeduje odlike projekta socijalne investicije.

Znanstvena istraživanja o beskućnicima u Hrvatskoj su iznimno rijetka pa su spoznaje o njima skromne. Beskućništvo još uvijek nije izgrađeno kao društveni problem zbog kojega treba angažirati veće materijalne i stručne resurse (Bunić, 2013.). Mlinar i Vidić (2013.) kroz iskustvo rada s beskućnicima navode da su **beskućnici danas** radno sposobne nezaposlene mlade osobe, starije radno sposobne osobe koje čekaju prvi uvjet za ostvarivanje mirovine, mentalno oštećene i starije osobe kojima sustav ne osigurava korištenje prava na smještaj u domu ili udomiteljskoj obitelji, obitelji s djecom koja strepe od izdvajanja djece zbog nemogućnosti osiguravanja primjerenih uvjeta za razvoj i život, mlade osobe nakon izlaska iz institucionalnih oblika skrbi po punoljetnosti (ili po završetku srednjoškolskog obrazovanja), osobe s intelektualnim teškoćama, branitelji i druge skupine korisnika socijalne skrbi (CERANEO, 2015.).

Zakon o socijalnoj skrbi iz 2011. godine (Narodne novine 57/11) prvi je put utvrdio beskućnike kao kategoriju korisnika so-

cijalne skrbi kojima se osigurava privremeni smještaj na temelju uputnice centra za socijalnu skrb. Unatoč novoj zakonskoj regulativi, prava beskućnika svode se na jednokratne novčane pomoći i privremeni smještaj u prihvatilišta koji se za većinu pretvara u stalni smještaj. Nerijetko su beskućnici diskriminirani u ostvarivanju socijalnih prava jer ne mogu u pojedinim javnim službama ostvariti socijalnu pomoć ili socijalne usluge, zdravstvenu zaštitu, socijalno stanovanje, zapošljavanje (CERANEO, 2015.).

U **Socijalnom planu Grada Zagreba za razdoblje od 2014. – 2020.** navode se prioritete u području beskućništva: provođenje periodičnih istraživanja o pojavama beskućništva osobito s obzirom na utjecaj ekonomske krize i na visoku nezaposlenost u zemlji, uspostava strateškog partnerstva sa svim pružateljima usluga za beskućnike te izrada dodatne procjene potreba beskućnika radi osiguravanja primjerenih stambeno-socijalno-tretmanskih programa usmjerenih na osnaživanje za samostalni život i uključivanje na tržište rada te osiguranje kapaciteta za do 30 korisnika u do 10 stambenih zajednica za mlade u beskućništvu.

CERANEO – Centar za razvoj neprofitnih organizacija provodio je projekt **„Evaluacija programa skrbi o beskućnicima i razvoj inovativnih programa prevencije i smanjenje rizika nastanka beskućništva“** u sklopu kojeg je evaluirao programe skrbi o beskućnicima u Zagrebu, Splitu i Rijeci. Rezultati projekta⁵ ukazuju na nepostojanja prave brojke beskućnika, problem tradicionalnih / zastarjelih pristupa u području skrbi o beskućnicima, nedostatak stručnjaka u prihvatilištima/ prenoćištima, nedostatak podrške stručnjacima koji rade s populacijom beskućnika, nedostatak suradnje i komunikacije među ključnim dionicima, nedostatak volonterskog angažmana u području beskućništva, nedostatak javne svijesti za problematiku beskućništva, problem zapošljavanja beskućnika i mladi beskućnici.

Prilikom kreiranja politika, strategija i programa Grada Zagreba u području beskućništva trebalo bi se služiti iskustvima i primjerima dobrih praksi koje su razvijene, iskušane i evaluirane u drugim gradovima zemalja članica EU. Važno je naglasiti kako stručnjaci u Gradu Zagrebu podržavaju inovativne pristupe u području skrbi za beskućnike.

PRIORITETI:

- Poticati gradnju stanova za javni najam koji omogućuje mladim obiteljima sigurnije i jeftinije stanovanje od ponude na slobodnome tržištu;
- Razvoj inovativnih oblika skrbi o beskućnicima

⁵ CERANEO (2015). Izvještaj: Ključni trendovi u području beskućništva u Hrvatskoj. Dostupno na: <http://www.ceraneo.hr/wp-content/uploads/2015/12/CERANEO-PUBLIKACIJA-BESKUĆNICI.pdf>

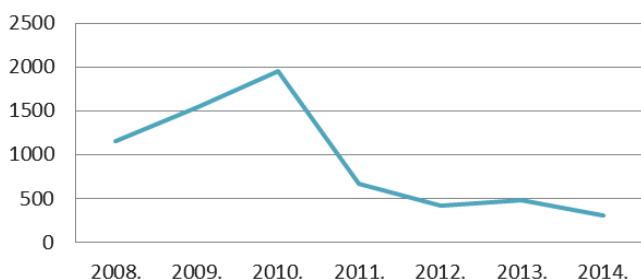
ODGOJ I OBRAZOVANJE

ULAGANJE U DALJNI RAZVOJ PROGRAMA PREDŠKOLSKOG OBRAZOVANJA

Sustav obrazovanja započinje institucionaliziranim predškolskim odgojem i obrazovanjem. Cilj predškolskog odgoja je priprema djece za školu te se smatra da pohađanje vrtića ima niz povoljnih učinaka na djetetov kognitivni i socijalni razvoj (pregled u Baran, 2013.). Također, dostupne usluge za predškolsku djecu olakšavaju majkama rad izvan kuće, odnosno usklađivanje radnoga i obiteljskog života te se time pridonosi ravnopravnosti spolova. Ove funkcije predškolskog odgoja su prepoznate i na razini Europske unije te je Europsko vijeće u Barceloni 2002. godine među tzv. barcelonske ciljeve uvrstilo i one koji se tiču ranog odgoja i obrazovanja. Prema toj preporuci, države članice su do 2010. godine trebale postići obuhvaćenost najmanje 90% djece u vrtićima te najmanje 33% djece u jaslicama.

U Gradu Zagrebu kapaciteti vrtića su nedostatni s obzirom na potrebe roditelja te svake godine određeni broj djece s liste čekanja ne uspije biti upisan u vrtić. Ipak, kako pokazuje graf 1, taj broj je u zadnjih nekoliko godina značajno manji. Tako je do 2010. godine svake godine između 1000 i 2000 djece s liste čekanja ostajalo neupisano, dok je od 2012. godine pa nadalje godišnji broj neupisane djece zbog nedostatnih kapaciteta manji od 500.

Broj djece koja nisu dobila mjesto u vrtiću zbog nedostatnih kapaciteta

Izvor: Podatci Gradskog ureda za obrazovanje, kulturu i sport.

Pri upisu u vrtić, neke kategorije imaju prednost. Tako je odlukom Grada (Službeni glasnik Grada Zagreba, 6/11, 19/11 i 5/12) propisano da se prigodom upisa u redoviti program, prioritet mora dati djeci roditelja žrtava i invalida Domovinskog rata, iz obitelji s troje ili više djece, zaposlenih roditelja, samohranih roditelja, u udmiteljskim obiteljima, bez roditelja ili odgovarajuće roditeljske skrbi, roditelja koji primaju doplatka za djecu te djeci koja žive u težim socijalnim i zdravstvenim prilikama, u godini prije polaska u školu, a djeci s teškoćama u razvoju, ako postoje uvjeti za njihovu integraciju u redovite programe, dvije godine prije polaska u osnovnu školu. Može se primijetiti da djeca nezaposlenih roditelja nemaju prednost pri upisu, što tim roditeljima otežava traženje zaposlenja, a njihovu djecu uskraćuje za iskustva pripreme za školu u kognitivnom i socijalnom smislu, koja bi stekla pohađanjem vrtića.

Broj dječjih vrtića u Gradu Zagrebu svake se godine postupno povećavao za između 5 do 10 novih vrtića. To jednako vrijedi za

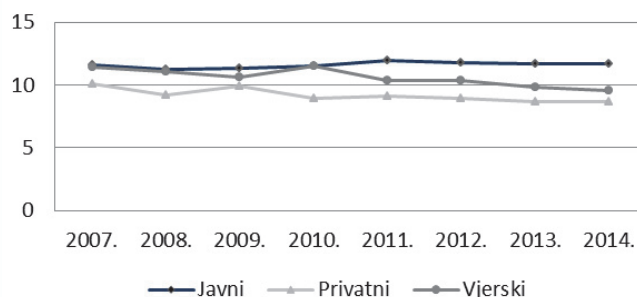
javne i privatne vrtiće, dok je broj vrtića vjerskih zajednica u zadnjih nekoliko godina ostao isti. U 2014. godini su sagrađena dva nova gradska dječja vrtića, u kojima je otvorena 21 nova odgojna skupina (DV Trnsko – objekt Kajzerica s 18 odgojnih skupina i DV Sesvete – objekt Vugrovec s 3 odgojne skupine). Trenutačno, u Zagrebu djeluje 60 javnih jaslica i vrtića te 67 privatnih jaslica i vrtića⁶.

Što se tiče ukupnog broja djece koja pohađaju vrtić, taj broj se kroz godine postupno povećava za oko 1000 polaznika godišnje. Osvrnemo li se na pojedine dobne skupine djece, vidimo da je najveće povećanje u pohađanju kod djece starije od 5 godine, dok se smanjuje broj djece mlađe od 3 godine koja pohađaju vrtić. Sve u svemu, 80% djece u dobi od navršene jedne godine do polaska u školu uključeno je u programe predškolskog odgoja, s tim da u godini pred polazak u školu obuhvat iznosi gotovo 100%⁷. Ovime je Grad Zagreb u značajno boljoj situaciji od hrvatskog prosjeka koji, sumarno za sve dobne skupine predškolske djece, iznosi nešto ispod 40% (DZS, 2015.).

Za djecu koja nisu uključena u redoviti program predškolskog odgoja, gradske predškolske ustanove imaju obvezu osigurati ostvarivanje programa predškole u godini prije polaska u osnovnu školu. Za djecu s teškoćama u razvoju koja nisu uključena u redoviti ili posebni program, takav obvezni program predškole traje dvije godine prije polaska u školu kako bi im se osiguralo dovoljno vremena za razvoj i unapređivanje vještina potrebnih za nove oblike učenja.

Osim samih kapaciteta i njihove dostupnosti za djecu i roditelje, važno je razmotriti i kvalitetu usluga što se pružaju djeci u vrtićima. Jednim od indikatora kvalitete smatra se broj djece polaznika na jednog zaposlenog odgojitelja.

Prosječan broj djece na jednog odgojitelja

Izvor: DZS (2008.-2015.)

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku (2008. - 2015.) prikazanih u grafu 2 možemo vidjeti da u zagrebačkim vrtićima na jednog odgojitelja dolazi između 8 i 12 djece. Najnepovoljniji omjer je u javnim vrtićima u kojima je taj broj stalan i iznosi gotovo 12-ero djece na odgojitelja, dok je najpovoljniji u privatnim vrtićima, u kojima je tendencija smanjivanja odnosno poboljšanja ovog pokazatelja s 10-ero na 8-ero djece na odgojitelja. Vjerski vrtići su u sredini, s tendencijom poboljšanja.

⁶ Podatci Gradskog ureda za obrazovanje kulturu i sport.

⁷ Podatci Gradskog ureda za obrazovanje kulturu i sport.

ZAKLJUČAK:

Cilj vrtića je priprema djece za školu te je polazanje vrtića povezano s koristima za kognitivni i socijalni razvoj djeteta.

U Gradu Zagrebu i ove godine izgrađena su dva nova dječja vrtića tj. otvorena je 21 nova odgojna skupina. Broj neupisane djece s lista čekanja znatno se smanjio u usporedbi s prošlim razdobljima te Grad Zagreb bilježi najveći obuhvat djece vrtićima u usporedbi s ostalim županijama u Hrvatskoj.

Ipak i dalje svake godine oko 400 djece nije primljeno u vrtić zbog **nedostatka kapaciteta**.

Djeca nezaposlenih roditelja nemaju pravo prvenstva pri upisu te im je stoga pohađanje vrtića često nedostupno.

Broj djece na odgojitelja povoljniji je u privatnim nego u javnim vrtićima, no ni u javnim on nije zabrinjavajuće visok.

ZAPOSLENOST I NEZAPOSLENOST

MLADI KAO NOVA SKUPINA U RIZIKU OD DUGOTRAJNE NEZAPOSLENOSTI

U Hrvatskoj kao i na razini Europske unije **nezaposlenost** je identificirana kao jedan od **najvećih problema današnjice**. Situacija u Gradu Zagrebu **nešto je bolja nego u ostatku zemlje**, međutim ni Grad Zagreb nisu zaobišli ključni trendovi u području nezaposlenosti.

Grad Zagreb je **krajem 2014. godine** bilježio brojku od **41 134 nezaposlene osobe**. **Više od polovice registriranih bile su žene, točnije 21 387 (52%)**. Na razini Grada Zagreba krajem prosinca 2014. godine je evidentirano 1 430 nezaposlenih **osoba s invaliditetom**, što je za 5.6% više u odnosu na isti mjesec u 2013. godini. Od ukupno registriranih nezaposlenih osoba s područja Grada Zagreba u 2014. godini **16.5% zauzimaju dugotrajno nezaposlene osobe koje su bez posla od 1 - 2 godine**, što precizirano u brojkama iznosi **6 807**. Usporedimo li podatak o udjelu dugotrajno nezaposlenih osoba na području Grada Zagreba s istim podatkom sa zadnjeg Popisa stanovništva iz 2011. godine vidimo da se **broj evidentiranih osoba u ovoj kategoriji smanjio**, budući je u **2011. godini Grad Zagreb bilježio 7 816 dugotrajno nezaposlenih osoba**. Zabrinjavajuća je stopa registrirane nezaposlenosti među populacijom mladih. Tako u 2014. godini, u dobroj strukturi nezaposlenih **prednjače mladi u kategoriji 25 - 29 godina (13.2%)**, zatim osobe u kategoriji 50 - 54 godine (11.2%), mladi od 20 - 24 godine starosti (9.9%), stariji od 60 godina (6.4%) te mladi od 15 - 18 godina (3.8%). Usporedimo li podatke za 2014. godinu s istima za 2013. godinu vidimo da je **stopa registrirane nezaposlenosti porasla za 1.7 %**, budući je u 2013. godini za Grad Zagreb iznosila 9.5%.

Općenito promatrajući, situacija glede stope nezaposlenosti, još uvijek je bolja u Gradu Zagrebu negoli u ostatku Hrvatske. **Promatrano po četvrtima**, zabrinjava podatak o **broju nezaposlenih posebice u gradskim četvrtima Sesvete (3 915), Peščenica-Žitnjak (3 777), Gornja Dubrava (3 559) i Novi Zagreb - zapad (3 420)**. Radi se o četvrtima koje bilježe najveći broj nezaposlenih osoba na području Grada Zagreba. Sveukupno, stopa registrirane nezaposlenosti u 2014. godini za Grad Zagreb iznosi **11.2%**, dok je za Hrvatsku u 2014. godini iznosila **19.3%**, što pokazuje da je **stopa registrirane nezaposlenosti u Gradu Zagrebu niža od prosjeka Republike Hrvatske**. U razdoblju od siječnja do prosinca 2014. godine na razini Grada Zagreba zaposlile su se ukupno

404 osobe s invaliditetom (378 osoba na temelju radnog odnosa i 26 osoba na temelju drugih poslovnih aktivnosti), što predstavlja povećanje od 20.6% u odnosu na isto razdoblje 2013. godine.

U obrazovnoj strukturi nezaposlenih osoba na području Grada Zagreba prevladavaju **osobe sa završenom srednjom školom za zanimanja u trajanju od 4 i više godina, gimnazije (13 405 ili 32.6%)**, a slijede **osobe sa završenom srednjom školom za zanimanja u trajanju do 3 godine i školom za KV ili VKV radnike (10 289 ili 25.0%)**, **osobe sa završenom osnovnom školom (6 780 ili 16.5%)**, **osobe sa završenim fakultetom, akademijom (6 143 ili 14.9%)**, **osobe s prvim stupnjem fakulteta, višom školom i stručnim studijem (3 319 ili 8.1%)** te **osobe bez škole i s nezavršenom osnovnom školom (1 198 ili 2.9%)**.

Zanimljivo je primijetiti kako je **stopa nezaposlenih osoba sa završenim fakultetom ili akademijom znatno veća u Gradu Zagrebu (14.9%) nego na razini Republike Hrvatske (6.9%)**.

Što se tiče mjera aktivne politike zapošljavanja u Gradu Zagrebu, daleko ispred ostalih se **izdvaja mjera stručnog osposobljavanja za rad** u koju je u 2014. godini bilo uključeno **4 416** osoba a aktivnih korisnika krajem prosinca 2014. godine je bilo **3 794 ili 69.5%** od ukupnog broja osoba koje su bile uključene u mjere aktivne politike zapošljavanja. Brojem novouključenih korisnika spomenutu mjeru prate **potpore za zapošljavanje sa 1 296 (19.9%) uključenih osoba u 2014. godini** na području Grada Zagreba, dok je nakon njih najzastupljenija mjera **javnih radova** koja je u 2014. godini **obuhvatila 322 osobe, od čega 106 osoba s invaliditetom**. **Potpore za samozapošljavanje** u 2014. godini koristile su **253 osobe** s područja Grada Zagreba, dok je u mjeru **obrazovanja nezaposlenih** bilo uključeno **227 osoba**. **Potpore za usavršavanje (8) i potpore za očuvanje radnih mjesta (5)** uključivale su najmanje korisnika u 2014. godini.

Navedene mjere aktivne politike zapošljavanja namijenjene su ciljanim skupinama nezaposlenih osoba koja su u nepovoljnom položaju, kao i zaposlenim osobama kojima prijete gubitak radnog mjesta. Spomenute mjere **ne mogu zamijeniti novo zapošljavanje temeljeno na gospodarskom rastu**, ali mogu pomoći najtežim ciljnim skupinama da na određeno vrijeme uđu u svijet rada radi **jačanja kompetencija, znanja i vještina** kako bi bili što konkurentniji na tržištu rada. Stope aktivnosti i zapošljavanja su vrlo niske,

u usporedbi s osobama bez invaliditeta. Naime, osobe s invaliditetom kao posebna skupina nezaposlenih, zasigurno je i najugroženija kategorija u evidenciji Zavoda za zapošljavanje.

Na razini Europske unije, **više od 12 milijuna ljudi je bez posla dulje od godine dana**, što ove osobe svrstava u skupinu dugotrajno nezaposlenih. Unatoč naznakama poboljšanja na tržištu rada, broj dugotrajno nezaposlenih osoba u Europskoj uniji gotovo se udvostručio u razdoblju od 2007. - 2014.

Promatramo li stopu **dugotrajne nezaposlenosti među mladima**, zadnjih deset godina u Gradu Zagrebu primjećujemo **blage oscilacije s trendom povećanja mladih** u ovoj kategoriji. Prema statističkim pokazateljima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, posebno **su ranjivi mladi u dobi od 25 do 29 godina starosti**. Primjerice, Grad Zagreb je prije 10 godina (HZZ, Analitički bilten 2004.) u kategoriji mladih od 25 do 29 godina bilježio **774** osobe, dok ih je 2014. prema evidenciji Hrvatskog zavoda za zapošljavanje zabilježeno **948**. U 2011. godini ta je brojka još značajnije porasla na **1 030** mladih u dobi od 25 do 29 godina koji su bili nezaposleni 1 - 2 godine. Općenito gledano, unatrag zadnjih deset godina podaci koji ukazuju na dugotrajnu nezaposlenost među mladima osciliraju i s **trendom su povećanog udjela mladih u skupini dugotrajno nezaposlenih osoba**. Ovaj trend je uvjetovan **ekonomskom krizom** koja je **fokus dugotrajne nezaposlenosti proširila** izvan kruga niskokvalificiranih radnika i na ostale ranjive kategorije, među kojima su se našli i **mladi**. Ono što uglavnom vežemo s dugotrajnom nezaposlenošću je **neaktivnost, socijalna isključenost** i u konačnici siromaštvo. Pad zaposlenosti i mogućnosti izlaska na tržište rada ozbiljno prijeti mladima rizikom da budu gurnuti u **siromaštvo**. **“Novi” siromašni pojedinci** razlikuju se od **“starih”** činjenicom da su **“novi” mladi, bolje obrazovani i ekonomski aktivniji**. Za njihovo siromaštvo vjerojatnije je da je prolazno stanje koje je usko povezano s privremenim pogoršanjem uvjeta na tržištu rada te su izglednije prilike za izbjegavanje siromaštva otvaranjem prilika za nalaženje posla. Međutim, nikako se ne smiju zanemariti posljedice dugoročne nezaposlenosti i **važnost aktivnih mjera politike zapošljavanja u ovom području**.

Strategija borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti Republike Hrvatske (2014. - 2020.) identificira **mlade** kao posebno **ranjivu kategoriju**. U Strategiji se navodi kako su mladi u **nepovoljnijem položaju na tržištu rada od ostalih skupina** nezaposlenih osoba te da upravo mladi snose i velik dio posljedica gospodarske krize.

Primjetno je da **trpe najveće povećanje nezaposlenosti** i stoga su **izloženi pogoršanju životnih uvjeta**. **Mladi bez visokog obrazovanja i radnog iskustva se susreću s najvećim problemima** u nalaženju prvog posla. Razdoblje ulaska na tržište rada je prolongirano i sve češće govorimo o dugotrajno nezaposlenim mladima, a kad se konačno nađu na tržištu rada mladi uglavnom ovise o privremenim i slabo plaćenim poslovima.

Kada govorimo o **dugotrajnoj nezaposlenosti** valja napomenuti kako se radi o jednome od **najvećih i najozbiljnijih izazova uzrokovanih ekonomskom krizom**. **Europska komisija i Vijeće Europe** prepoznaju problem i **zagovaraju intervencije u cilju smanjenja dugotrajne nezaposlenosti**. U skladu sa spomenutim, Europska unija je osmislila novi pristup u rješavanju problema nezaposlenosti mladih, poznatiji pod nazivom **“Jamstvo za mlade”**. Jamstvo za mlade je **novi, inovativni pristup** rješavanju problema nezaposlenosti mladih u okviru kojeg sve osobe mlađe od 25 godina unutar četiri mjeseca od završetka školovanja ili gubitka prethodnog zaposlenja dobivaju kvalitetnu i konkretnu ponudu, bez obzira jesu li prijavljene na zavod za zapošljavanje ili ne. Kvalitetna

ponuda podrazumijeva ponudu za posao, praksu, pripravništvo ili nastavak obrazovanja. Prema preporuci Europske unije, svaka ponuda mora biti prilagođena pojedinačnim potrebama i situaciji. (<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1079&langId=hr>). Sve države članice Europske unije su prihvatile načela programa Jamstva za mlade u travnju 2013. godine. Također, što se tiče osoba s invaliditetom, Europska komisija će unaprijediti poznavanje radnog statusa ženi i muškarcu s invaliditetom te će identificirati probleme i predložiti načine za njihovo rješavanje. Posebna pažnja će se posvetiti mladima s invaliditetom pri njihovom prelasku iz obrazovanja na posao.

Da bi se razvio i pokrenuo program Jamstva za mlade, potrebna je **snažna suradnja među ključnim dionicima**, što uključuje suradnju između zavoda za zapošljavanje, pružatelja usluga profesionalnog usmjeravanja, ustanova za obrazovanje i osposobljavanje, službama za potporu mladima, poduzeća, poslodavcima, sindikatima i drugim važnim dionicima.

Europska komisija je pomogla svakoj državi članici da razvije vlastiti **Nacionalni plan provedbe programa Jamstva za mlade** kako bi mogla započeti s provedbom. Hrvatska je također izradila **Nacionalni plan za mlade (NPM) za razdoblje od 2014.-2017.** U poglavlju Nacionalnog plana za mlade koje govori o zapošljavanju i poduzetništvu mladih u hrvatskom kontekstu jasno je naglašeno kako je **ostvarivanje samostalnosti značajna stavka** za mlade osobe koja ovisi o sredstvima s kojima mladi raspolažu, a prije svega o materijalnim sredstvima (Bijela knjiga, 2002.) do kojih mladi mogu doći uključivanjem u tržište rada. Jedan od ciljeva Nacionalnog programa za mlade 2014.-2017. je **olakšati integraciju mladih na tržište rada** gdje se posebno naglašava upravo provedba **Jamstva za mlade te izrada i provođenje novih te unaprjeđenje postojećih mjera za aktiviranje i zapošljavanje dugotrajno nezaposlenih mladih**. Nadalje, NPM navodi kako je dodatan čimbenik otežanog zapošljavanja mladih i neusklađenost njihove obrazovne i profesionalne strukture s potrebama tržišta rada. U kontekstu spomenutog, Europska unija je pokrenula inicijativu **“Mladi u pokretu”** kao dio svoje strategije **“Europa 2020”**. Inicijativa obuhvaća niz mjera za pomoć pri stvaranju pravih uvjeta potrebnih za postizanje poslovnih ciljeva. **Mjere nalažu da se obrazovanje osuvremeni, učenje prilagodi zahtjevima tržišta rada, a boravak mladih u inozemstvu da se pojednostavi.**

Grad Zagreb, također u **Socijalnom planu Grada Zagreba za razdoblje od 2014.-2020.** godine naglašava **nedostatak pozornosti u području aktivnih mjera programa politike zapošljavanja kojima bi se spriječila dugotrajna nezaposlenost i povezano s tim kronično siromaštvo**. Posebno se navodi kako treba doprinijeti **povećanju zaposlenosti mladih** s naglaskom na prevenciji koja umanjuje potrebu za kasnije pasivnim mjerama, pojednostavljenju naknada i boljoj usklađenosti s nacionalnim politikama zapošljavanja i socijalne zaštite te daljnjem jačanju politike usmjerene prema djeci, čime se prekida krug socijalne deprivilegiranosti. Pri tom ne smijemo zaboraviti kako je **siromaštvo povezano s dugotrajnom nezaposlenošću** i neaktivnošću, što je uglavnom **donedavno bilo karakteristično za niskokvalificirane radnike**. **Ekonomska kriza** je međutim imala bitan utjecaj na **stopu siromaštva i na profil siromašnih** čime je utjecala na **povećanje rizika od siromaštva među mladom populacijom** koja sve teže pronalazi svoje mjesto na tržištu rada uslijed čega se mlade osobe sve duže zadržavaju u statusu nezaposlenih.

Imajući na umu kako nezaposlenost postaje trajno obilježje hrvatskog društva, treba voditi računa o tome da **mladi, koji trebaju biti društveni resurs ne postanu svojevrsan društveni problem**

s dugoročnim posljedicama na razvoj i stabilnost društva.

U tom kontekstu valja istaknuti projekte financirane sredstvima EU, na kojima je Grad Zagreb sudjelovao kao partner. U okviru projekta Centra za rehabilitaciju Silver „Model 4 P= podrška + posloprimci + poslodavci + posao“, pružene su nove usluge na tržištu rada kroz razvoj modela potpore za zapošljavanje osoba s invaliditetom, razvoj usluge karijernog centra za osobe s invaliditetom i mobilnog tima usmjerenog na savjetovanje poslodavaca i integraciju osoba s invaliditetom te senzibiliziranje javnosti o pitanju zapošljavanja osoba s invaliditetom.

Projekt „Zadruga SDDH“ Saveza društava distrofičara Hrvatske, ima za cilj doprinijeti socijalnoj integraciji osoba oboljelih od neuromuskularnih bolesti i pripadnika nacionalnih manjina povećanjem broja kvalificiranih i obrazovanih osoba s invaliditetom i njihovim poboljšanim pristupom na tržište rada, čime će se osnažiti ne samo pripadnici ciljane skupine i njihove obitelji, već će se kroz rezulta-

te, iskustva i nove metodologije pridonijeti podizanju razine svijesti u društvu te otvoriti nove mogućnosti za daljnje ostvarivanje navedenih ciljeva. Posebna važnost Projekta očituje se i u razvoju i poticanju koncepta socijalnog poduzetništva kao novog načina djelovanja u civilnom sektoru, osnivanjem zadruge, kao socijalnog poduzeća.

Virtualna radionica (vježbenička tvrtka) i Call centar koji djeluju pri Ustanovi za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom URIHO, uspješno su se održali i nakon prestanka financiranja od strane EU. Ukupan broj korisnika Virtualne radionice od njena otvorenja u svibnju 2011. dosegao je brojku 90, a od navedenog broja do danas je zaposleno 62% korisnika.

Pri URIHO-u djeluje i Radni centar kroz koji je, od njegova osnutka u 2009. godini prošlo 170 osoba, a tijekom 2014. godine zaposleno je njih 25, što unutar svojih zanimanja, što na različitim pomoćnim poslovima.

ZAKLJUČAK:

Situacija u Gradu Zagrebu nešto je bolja nego u ostatku zemlje, međutim ni Grad Zagreb nisu zaobišli ključni trendovi u području nezaposlenosti. Mladi **trpe najveće povećanje nezaposlenosti** i stoga su izloženi pogoršanju životnih uvjeta. Mladi **bez visokog obrazovanja i radnog iskustva** se susreću sa najvećim problemima u nalaženju prvog posla. Razdoblje ulaska na tržište rada je prolongirano i sve češće govorimo o **dugotrajno nezaposlenim mladima**. Konačni izlazak mladih na tržište rada najčešće obilježavaju **nesigurni, privremeni i slabo plaćeni poslovi**. Stopa dugotrajno nezaposlenih mladih u Gradu Zagrebu zadnjih deset godina **oscilira s trendom povećanja** mladih u ovoj kategoriji. **Europska komisija i Vijeće Europe** prepoznaju problem i zagovaraju intervencije u cilju smanjenja dugotrajne nezaposlenosti mladih koje Grad Zagreb treba slijediti u svojim strateškim dokumentima.

EKONOMSKI POKAZATELJI

ENERGETSKO SIROMAŠTVO

Pojam energetske siromaštva **nije jednoznačno definiran u Hrvatskoj** te postoji potreba za dodatnim istraživanjem i definiranjem ovog fenomena na nacionalnoj razini. Veliki problem predstavlja i činjenica da se radi o pojmu koji **nije jasno određen ni na razini Europske unije** što za posljedicu ima da je ovaj problem nedovoljno vidljiv. Postojeće mjere zasad nisu osmišljene na način da pomognu energetski siromašnim kućanstvima, a **najugroženija skupina su kućanstva s niskim primanjima, kojima manjka mogućnosti i znanja za rješavanje problema**.

Prema **Direktivama EU za unutarnja tržišta električne energije (2009/72/EZ)** i **plin (2009/73/EZ)**, EU članice moraju **definirati energetske siromaštvo i zaštititi ugrožene potrošače energije**. Međutim, još uvijek nedostaje jedinstven pristup i jasne smjernice o načinu na koji to treba postići. Direktiva (2013/27/EU) Europskog parlamenta i vijeća o energetske učinkovitosti iz 2012. godine (http://eur-lex.europa.eu/legal_content/HR/TXT/?uri=CELEX%3A32012L0027) navodi kako bi „države članice i regije trebalo poticati da u potpunosti iskoriste strukturne fondove i Kohezijski fond kako bi potaknule ulaganja u **mjere za poboljšanje energetske učinkovitosti**. Ulaganjem u energetske učinkovitost može se doprinijeti gospodarskom rastu, zapošljavanju, inovacijama i smanjenju energetske siromaštva u kućanstvima, čime se ostvaruje pozitivan doprinos gospodarskoj, socijalnoj i teritorijalnoj koheziji. Područja koja bi se mogla financirati uključuju

mjere za poboljšanje energetske učinkovitosti u javnim zgradama i stambenim jedinicama te osiguravanje novih vještina za poticanje zapošljavanja u sektoru energetske učinkovitosti“.

Slijedom direktiva EU u Hrvatskoj je donesen **Zakon o energiji** koji definira **krajnje kupce pod zaštitom**. U Zakonu se navodi kako Vlada Republike Hrvatske utvrđuje uredbom kriterije za stjecanje statusa zaštićenog kupca i mjere zaštite u cilju pouzdane opskrbe zaštićenih kupaca. Prema istoimenom zakonu **status ugroženog kupca može imati krajnji kupac** iz kategorije kućanstva koji se opskrbljuje kroz obveznu javnu uslugu u okviru univerzalne usluge i/ili obveznu javnu uslugu opskrbe plinom i/ili uslugu opskrbe toplinskom energijom tarifnih kupaca, ako u kućanstvu takvog kupca žive osobe: kojima su tijela nadležna za socijalna pitanja utvrdila stanje ugroženog socijalnog statusa i potrebu za tim oblikom socijalne pomoći te osobe kojima je utvrđen određen stupanj invaliditeta, osobe s posebnim potrebama ili osobe lošeg zdravstvenog stanja kod kojih može nastupiti ugroženost života ili zdravlja zbog ograničenja ili obustave opskrbe energijom. Zakon nadalje navodi da, krajnji kupci iz kategorije kućanstva koji ispunjavaju uvjete siromaštva propisane posebnim propisima imaju pravo na **socijalni minimum potrošnje energije** određene uvjetima opskrbe u stanu/kući u kojoj žive, brojnosti obitelji, zdravstvenim stanjem članova obitelji i ekonomskim statusom obitelji. Ministarstvo gospodarstva u suradnji s Ministarstvom socijalne politike i mladih daje prijedlog

Vladi za utvrđivanje kriterija za stjecanje statusa ugroženog kupca nakon čega Vlada uredbom utvrđuje kriterije za stjecanje statusa ugroženog kupca.

Prema podacima Eurostata, **11.7 % stanovnika Hrvatske** živi u kućanstvima gdje **krov prokišnjava, vlažni su zidovi ili podovi ili su truli prozori**, a najveći udio stanovništva (oko 42 %) troši između 10 i 20 % svojih primanja na troškove energije. Sudeći prema spomenutom teško je ne zaključiti kako hrvatski sustav propušta učinkovito spriječiti energetska siromaštvo.

Zakonom o socijalnoj skrbi ovo područje regulirano je na način da pravo na **naknadu za troškove stanovanja** priznaje jedinica lokalne samouprave, odnosno Grad Zagreb samcu, odnosno kućanstvu korisniku zajamčene minimalne naknade. Visina pomoći iznosi polovicu iznosa zajamčene minimalne naknade priznate samcu, odnosno kućanstvu prema odgovarajućem članku Zakona.

Samcu ili kućanstvu korisniku zajamčene minimalne naknade koji se grije na drva priznaje se **pravo na troškove ogrjeva** na način da mu se jednom godišnje osigura 3m³ drva ili odobri novčani iznos za podmirenje tog troška u visini koju odlukom odredi nadležna jedinica područne (regionalne) samouprave, odnosno Grad Zagreb.

Zabrinjava relativno visoko povećanje broja korisnika pomoći za podmirenje troškova stanovanja kao i korisnika pomoći za ogrjev u 2014. godini u odnosu na 2013. u Zagrebu. Prema podacima Ministarstva socijalne politike i mladih, Grad Zagreb je u 2013. godini bilježio 2 049 korisnika pomoći za podmirenje troškova stanovanja,

dok u 2014. godini ta brojka iznosi 2 564, što predstavlja **porast od 20.08 %**. **Broj korisnika pomoći za ogrjev također raste**. U odnosu na 2013. godinu kada je u Gradu Zagrebu bilo 923 korisnika ove pomoći, u 2014. godini broj korisnika se **povećao za 35.54%** i iznosi 1 432. Prema podacima CZSS Zagreb za 2014. godinu, **četvrti koje prednjače** brojem korisnika naknade za troškove stanovanja u Gradu Zagrebu su: Dubrava (388), Trešnjevka (371), Peščenica (358) i Sesvete (340). Najmanje korisnika ove pomoći zabilježeno je na području Gornjeg Grada (89).

Zaduženost građana predstavlja velik problem na razini Hrvatske. Do zaduženosti najčešće dolazi uslijed **nemogućnosti plaćanja dospjelih potraživanja**. Građani duguju najviše bankama, teleoperaterima i komunalnim tvrtkama. Provedbom mjere otpisa duga i odgode ovrha, Vlada Republike Hrvatske zajedno s vjerovnicima je imala namjeru pružiti **novi početak financijski isključeni građanima** i osigurati im uvjete za izlazak iz prezaduženosti. Dugovi se mogu otpisati građanima čiji je račun blokiran dulje od godinu dana, zaključno 30. rujna 2014. godine u iznosu najviše od 35.000 kuna kumulativno po svim vjerovnicima, a što je evidentiran u Fini. Građani koji mogu podnijeti zahtjev su: korisnici zajamčene minimalne naknade i osobne invalidnine te građani čija su mjesečna primanja manja od 2 500 kuna (za samca) ili 1 250 kuna po članu kućanstva, a koji nemaju druge nekretnine osim one u kojoj žive, nemaju oročen novac, te nemaju ugovor o stambenoj štednji.

ZAKLJUČAK:

Pojam energetska siromaštva nije jednoznačno definiran u Hrvatskoj kao ni na razini Europske unije. Postojeće mjere zasad nisu osmišljene na način da efikasno pomognu energetski siromašnim kućanstvima, a **najugroženija skupina su kućanstva s niskim primanjima, kojima manjka mogućnosti i znanja za rješavanje problema**. Zakon o socijalnoj skrbi ovo područje regulirano je na način da pravo na **naknadu za troškove stanovanja i troškove ogrjeva** priznaje jedinica lokalne samouprave, odnosno Grad Zagreb samcu, odnosno kućanstvu korisniku zajamčene minimalne naknade. Zabrinjava relativno visoko povećanje broja korisnika pomoći za podmirenje troškova stanovanja kao i korisnika pomoći za ogrjev u 2014. godini u odnosu na 2013. u Gradu Zagrebu.

ZDRAVSTVENA ZAŠTITA

ULAGANJE U PREVENTIVNE PROGRAME

Grad Zagreb je **zdravstveno središte Republike Hrvatske**. Prema podacima za 2014. godinu o radu stacionarnih zdravstvenih ustanova u Hrvatskoj možemo vidjeti da se gotovo **30.7% dana bolničkih liječenja odvijalo u Gradu Zagrebu**. Broj doktora u Gradu Zagrebu bio je 2 094, što je 35.1% od ukupnog broja doktora u Hrvatskoj. Nadalje, broj je postelja na 1 000 stanovnika veći nego li u Hrvatskoj općenito, no taj podatak treba uzeti s rezervom budući da se u bolnicama na području Grada Zagreba liječe i bolesnici drugih županija.

U Gradu Zagrebu prema podacima **za 2014. godinu najveći broj osoba je umrlo od bolesti cirkulacijskog sustava (45.6%) i bolesti novotvorevina (29.6%)**. Usporedimo li Grad Zagreb i Hrvatsku prema uzrocima smrtnosti za 2014. godinu, struktura uzroka je podjednaka, samo što su stope u Gradu Zagrebu nešto više kod bolesti novotvorevina i bolesti dišnog sustava, a niža kod bolesti probavnog sustava i ozljeda, trovanja i nekih drugih posljedica

vanjskih uzroka.

S 439.1 osobe liječene zbog zlouporabe svih psihoaktivnih droga na 100.000 odraslih stanovnika u **2014. godini**, Grad Zagreb se nalazi znatno iznad hrvatskog prosjeka (270.8). Zamijećen je trend **blagog povećanja u odnosu na 2013. godinu**, kada je broj osoba liječenih zbog zlouporabe svih psihoaktivnih droga bio 419.2 na 100.000 odraslih stanovnika. Udio prvi put liječenih osoba u ukupnome broju liječenih osoba je ostao isti u usporedbi s 2013. godinom, kada je iznosio 17.4%. Usporedimo li Grad Zagreb s ostalim županijama, vidimo da veći problem ovisnosti zbog zlouporabe psihoaktivnih droga pokazuju Istarska županija (528.1) i Zadarska županija (504.2).

Dok je za čitavu Hrvatsku **stopa liječenih ovisnika o opijatima u 2014. godini bila 216,1 na 100.000 stanovnika** u dobi od 15. do 65., **u Gradu Zagrebu ta stopa iznosila je 309,6 na 100.000 odraslih stanovnika**. Usporedimo li Grad Zagreb s ostalim župani-

jama, vidimo da veći problem ovisnosti o opijantima pokazuje Zadarska županija (486.3), Istarska (474.9), Šibensko – kninska (394.0) te Primorsko – goranska (319.4).

U Gradu Zagrebu živi **90.684 osoba s invaliditetom što čini 11.5% ukupnog stanovništva grada**. U Republici Hrvatskoj najveći broj osoba s invaliditetom živi u Gradu Zagrebu, Splitsko-dalmatinskoj i Osječko-baranjskoj županiji. U te tri županije živi oko 35% od ukupnog broja osoba s invaliditetom. Ukupno **7.457 branitelja s invaliditetom ima prebivalište u Gradu Zagrebu**. U usporedbi s drugim županijama samo u Splitsko-dalmatinskoj županiji ima više branitelja s invaliditetom (9.294) nego Grad Zagreb.

Nacionalna strategija razvoja zdravstva 2012. – 2020. je ključni dokument koji utvrđuje kontekst, viziju, prioritete, ciljeve i ključne mjere u zdravstvu Republike Hrvatske u predstojećem razdoblju. Prema Strategiji, navode se sljedeći prioriteti: razvoj informatizacije i eZdravstva, jačanje i bolje korištenje ljudskih resursa u zdravstvu, jačanje upravljačkih kapaciteta u zdravstvu, reorganizacija ustroja i djelovanja zdravstvenih ustanova, poticanje kvalitete u zdravstvenoj zaštiti, jačanje preventivnih aktivnosti, očuvanje financijske stabilnosti zdravstva i suradnja s drugim resorima i društvom u cjelini.

Planom zdravstvene zaštite Grada Zagreba iz prosinca 2014. godine se ostvaruju prava, obveze, zadaće i ciljevi na području zdravstvene zaštite Grada Zagreba. Prema navedenom Planu, zdravstvene potrebe građana od posebnoga interesa za Grad Zagreb su: promicanje zdravlja, prevencija bolesti, rano otkrivanje bolesti, dijagnostika, liječenje i rehabilitacija kroničnih nezaraznih bolesti (bolesti srca i krvnih žila, bolesti dišnog sustava, zloćudne novotvorine, šećerna bolest, ozljede i trovanja, mentalno zdravlje, zaštita i očuvanje oralnog zdravlja, pretilost), promicanje prava pa-

cijenata, suzbijanje i sprječavanje zaraznih bolesti, cijepljenje, osiguranje zdravog okoliša (zrak, voda, tlo, buka, zdravstvena ispravnost hrane, predmeta koji dolaze u dodir s hranom i predmeta opće uporabe, određivanje prisutnosti GMO u hrani, stočnoj hrani i sjemenju, smanjenje rizika izlaganja zračenju, sigurna dispozicija otpada, utjecaj klimatskih promjena na zdravlje uključujući i štetno djelovanje ultraljubičastog sunčeva zračenja na zdravlje).

Tijekom procesa konzultacija i radionica socijalnog planiranja Grada Zagreba, istaknut je poseban interes za mjere promicanja zdravlja i prevencije u kontekstu politike socijalnog uključivanja i suzbijanja siromaštva. To su posebno one mjere koje trebaju promicati jednakost u zdravstvu te biti usmjerene na ranjive skupine u populaciji djece i mladih u riziku ili rizičnog ponašanja, starije osobe, te osobe u većem riziku socijalnog isključivanja beskućnika, osoba s invaliditetom, posebno osoba s problemima mentalnog zdravlja, ovisnika o drogama i alkoholu te osoba romske nacionalnosti i drugih koje su ujedno i najčešće korisnici sustava socijalne skrbi ili specifični korisnici socijalno-zdravstvenih usluga.

PRIORITETI:

- Financiranje preventivnih programa vezanih za očuvanje zdravlja;
- Daljnja potreba razvijanja preventivnih programa radi sprječavanja ovisnosti, posebno u odgojno-obrazovnome sustavu, ali i za osobe u radnoaktivnoj dobi izložene povećanim stresovima uzrokovanim sve većim zahtjevima na poslu i uravnoteženja s privatnim životom i obiteljskim obvezama.

SOCIJALNA ZAŠTITA

SOCIJALNA RANJIVOST: NOVIJI TRENDVI U SOCIJALNIM RIZICIMA I MJERAMA SOCIJALNE ZAŠTITE

Koncept socijalne ranjivosti prepoznaje se kao okvir novih socijalnih rizika. Uslijed krize čak i pripadnici srednjih slojeva postaju socijalno ranjivi. Pokazuje se kako su ovi socijalni problemi izraženiji u gradovima, odnosno u urbanome kontekstu. Smanjenje javnih izdvajanja za programe socijalne sigurnosti dvostruko negativno utječu na lokalne sustave socijalne skrbi: s jedne strane, dolazi do smanjenja financijskih resursa za ove programe, dok istovremeno dolazi do porasta socijalnih potreba i novih skupina koje postaju socijalno ranjive (Ranci i sur., 2014.).

Stručnjaci iz prakse u Gradu Zagrebu⁶ kao novije socijalne rizike i socijalno ranjive skupine izdvajaju jednoroditeljske obitelji (samohrani roditelji), djecu razvedenih roditelja (i problem neplaćanja alimentacije), porast zaposlenih osoba koji se obraćaju CZSS-u zbog preopterećenosti dugovima, višočlane obitelji te umirovljenike. Sve je veći broj umirovljenika koji podnose zahtjev za vještačenje invaliditeta. Iskustvo Caritasa govori o povećanju broja zamolbi za pomoć u podmirivanju režijskih troškova. Nadalje, u riziku su i zaposleni koji ne primaju plaću i obraćaju se nadležnom centru za socijalnu skrb, ali ne ispunjavaju uvjete za pravo na zajamčenu minimalnu naknadu. U tim slučajevima je važna uloga Grada, Caritasa i dru-

gih neprofitnih organizacija. Primjerice, Caritas posljednje tri godine provodi program police životnog osiguranja u iznosu 6 tisuća eura za djecu i mlade koji izlaze iz domova socijalne skrbi. Naglašava se potreba za kreiranjem ciljanih mjera usmjerenih prema ranjivim skupinama, kao što su jednoroditeljske obitelji, djeca s teškoćama u razvoju, kao i djeca razvedenih roditelja i problem ostvarenja prava na alimentaciju.

Glede statističkih pokazatelja o siromaštvu i nejednakostima u Hrvatskoj, stope rizika od siromaštva te Gini koeficijent su gotovo nepromijenjeni u usporedbi s ranijom godinom. Na području CZSS Zagreb, u 2014. godini dolazi do blagog porasta prava na stalnu pomoć (zajamčena minimalna naknada) u usporedbi s 2013. godinom, za oko 3%. Među pravima iz sustava socijalne skrbi, ističe se porast prava na jednokratnu pomoć, za gotovo 6% u usporedbi s ranijom godinom. Porast prava na jednokratnu pomoć stručnjaci objašnjavaju potrebama novih skupina u riziku koji postaju socijalno ranjivi, ali ne ostvaruju uvjete za zajamčenu minimalnu naknadu. Značajan je rast korisnika naknada za troškove stanovanja, za gotovo 14% u usporedbi s 2013. godinom.

Uslijed navedenog, stručnjaci iz prakse ističu povećane pritiske

⁶ Statistički pokazatelji o socijalnoj zaštiti upotpunjeni su nalazima fokusne grupe održane sa stručnjacima iz prakse – predstavnicima CZSS Zagreb, osnovnih škola, Grada Zagreba, Caritasa te drugih organizacija civilnog društva.

korisnika koje iz CZSS-u upute na programe socijalne skrbi Grada Zagreba – pučke kuhinje i pakete pomoći. Pomoćima u naravi, Grad Zagreb je u 2014. godini obuhvatio prosječno 4 682 korisnika kroz program pučke kuhinje te se u odnosu na 2013. godinu broj korisnika povećao se za 6,26%. Također, mjerom Pomoći u obiteljskim paketima u 2014. Godini je obuhvaćeno prosječno 2 224 djece, što je zanemariva razlika u odnosu na 2013. godinu (smanjenje broja korisnika za svega 0,63% u 2014. godini).

Pored navedenog, naglašava se potreba revizije određenih prava na novčanu pomoć Grada Zagreba, prije svega pomoć umirovljenicima. Pitanje provjere imovine građana prilikom ostvarenja prava na novčane pomoći i naknade još uvijek nije ozbiljnije razmatrano u stručnoj javnosti.

Vezano uz socijalne usluge, primjetan je rast usluga što ih nude organizacije civilnog društva, primjerice usluga savjetovanja i psihosocijalne pomoći. Stručnjaci Centara za socijalnu skrb pozitivnim ocjenjuju doprinos organizacija civilnog društva pružanju usluga, za kojima postoji potreba i potražnja, a koje ne može osigurati Centar za socijalnu skrb. Primjetno je sve veće oslanjanje Centra za socijalnu skrb na suradnju i programe socijalne zaštite koju provode udruge. Posebno se ističe doprinos udruga u području psihosocijalne podrške, programima za osobe s invaliditetom te u uslugama skrbi za starije i nemoćne, uz gerontološke centre. Međutim, zbog proračuna Grada koji se zasada nije povećavao, nije izgledno da će se proširivati programi skrbi za ranjive skupine što bi se provodili kroz organizacije civilnog društva putem natječaja Grada.

Socijalno poduzetništvo, kao noviji okvir djelovanja organizacija civilnog društva u podmiranju socijalnih potreba, prema percepciji stručnjaka je i dalje u ranoj fazi razvoja i ograničenog dosega. Ipak, prepoznaje se sve veća orijentacija i interes udruga za ovim područjem. Predstavnici Centra za socijalnu skrb te Grada Zagreba navode povećani interes i inicijative od organizacija civilnog društva za partnerstvom u prijavi projekata, posebice imajući u vidu nove perspektive EU fondova. Grad Zagreb prepoznaje organizacije civilnog društva kao pouzdane partnere u prijavi na natječaje EU programa. Također, s obzirom na inicijative i povećani interes udruga za prijavu projekata u partnerstvu s centrom za socijalnu skrb, u Centru za socijalnu skrb Zagreb predviđa se jačanje kapaciteta i ljudskih resursa za suradnju s udrugama i prijavu na natječaje EU-a.

PRIORITETI:

- Osigurati novčana sredstva za izradu baze podataka svih korisnika na državnoj i lokalnoj razini
- Istražiti potrebe obitelji koje ostvaruju minimalne prihode uslijed čega se nalaze u opasnom riziku od siromaštva, a radi njihovog uključivanja u socijalni program kroz pružanje određenih socijalnih pomoći i usluga

SUFINANCIRANJE PROJEKATA I PROGRAMA

EUROPEIZACIJA I CIVILNO DRUŠTVO

Europeizacija je možda i središnji koncept kada govorimo o ideološkom imaginariju Europe. Ona uključuje sve one strukture, procese, mehanizme utjecaja, vrijednosti i norme koje definiraju i određuju europsko građanstvo i države nacije, samim time i civilno društvo. Europeizacija se koristi kao »kišobran termin« koji pokriva mnoštvo značenja u terminima socijalnog, političkog, kognitivnog pa čak i teritorijalnog. Radealli (2004.) daje obuhvatnu srž europeizacije u svojoj definiciji europeizacije kao procesa (a) građenja (b) širenja i (c) institucionaliziranja formalnih i neformalnih pravila, procedura, politika paradigmi, stilova, »načina obavljanja stvari« i dijeljenja uvjerenja i normi koje su se prvo definirale i učvrstile u izradi EU odluka i onda ugrađene u logici domaćeg diskursa, identiteta, političkih struktura i javnih politika. Paradigma europeizacije unutar generalnog okvira utječe na oblikovanje politika i programa realizacije tih politika.

Europeizacija je i proces mijenjanja razumijevanja vladavine u Europi. Europeizacija je izmijenila zajedničke pojmove vladavine u zemljama članicama Europske unije. Institucionalni sistem i strukture moći u procesu vladavine su prisustvom EU-a kao novog snažnog entiteta doživjele transformaciju. Kroz prizmu europeizacije kao vladavine možemo reći da Europska unija potiče uključivanje dionika u različite procese oblikovanja i donošenja odluka. Jednim od bitnih dionika se pri tome smatra civilno društvo. Povećanjem važnosti Europske unije za politički i svakodnevni život na europskom prostoru uloga civilnog društva i njegov međudržavni odnos sa EU razinom postaje sve značajnije pitanje. Civilno društvo, ipak, zbog svojih karakteristika otvorenosti i fleksibilnosti ima predispozicije za nadilaženje nacionalnih ograničenja i postavljanja šireg participativnog okvira djelovanja u politikama gdje traži prostor za sudjelovanje

Pri tome je za ulogu civilnog društva značajan horizontalni pristup koji vidi europeizaciju kao horizontalan transfer koncepta i politika između država i EU-a. Radaelli (2004) drži da možemo vidjeti rezultat dijeljenja ideja, moći i politika između zemalja članica aktera u

kontekstu pruženom od EU-a. Europeizacija preko EU-a sada se odvija ovisno o atraktivnosti modela koji nude europske institucije, procesi, akteri i vrijednosti te o racionalnom prihvaćanju komparativnih prednosti takvih institucionalnih aranžmana u odnosu na postojeće, domaće kontekste.

Bijeli papir o vladavini na razini Europe i Communications on NGO, Building the stronger partnership koji su bili značajan moment za oblikovanje Europeizacije civilnog društva. Bijeli papir o vladavini kao dva glavna razloga za uključivanje civilnog društva ističe važnost civilnog društva kao mehanizma provođenja EU politika i njegov doprinos unapređenju diskusije i pogleda na procese donošenja odluka u EU.

Racionale za koje se tvrdi da posjeduje i čime se opravdava uključivanje civilnog društva, a koje spadaju u horizontalni nivo su pospješivanje participatorne demokracije, reprezentiranje pogleda građana, djelovanje na otklanjanju demokratskog deficita, doprinos donošenju politika, projekt management te doprinos formiranju javnog mišljenja

Pitanja o demokratskom legitimitetu EU-a prožimala su EU kontekst odlučivanja i činila ga znatno više politiziranim stavljajući naglasak na civilno društvo kao nove aktere u procesima politike EU-a. S druge strane praktičari u Bruxellesu su »otkrili« civilno društvo kao moguće rješenje nedostatka legitimnosti, odgovornosti i učinkovitosti u sve većoj Uniji (Ruzza, 2004).

Većina aktivnosti civilnog društva na europskoj razini su koncentrirane u određenim područjima koja leže u blizini ili u samoj srži socijalne države, socijalnoj skrbi, zdravlju, zapošljavanju i obrazovanju. Organizacije civilnog društva su priznate u Europskim programima kao posrednici/oni koji rješavaju probleme u ulozi koju su tradicionalno imali uz razvoj tržišnog društva i socijalne države. Hrvatskoj na raspolaganju stoje značajna sredstva iz EU fondova upravo za organizacije civilnog društva, koje će razvijati kvalitetne, konkurentne i inovativne projekte i programa.

KOORDINACIJA GRADA ZAGREBA ZA UJEDNAČENOST SURADNJE I POSTUPKA DODJELE FINANCIJSKIH POTPORA UDRUGAMA

Kao doprinos daljem razvoju planiranja kao i učinkovitosti dodjele i evaluacije financijskih potpora udrugama treba izdvojiti da je Grad Zagreb osnovao „Koordinaciju Grada Zagreba za ujednačenost suradnje i postupka dodjele financijskih potpora udrugama“. Njen ključni zadatak je koordiniranje gradskih upravnih tijela u cilju unapređivanja suradnje Grada Zagreba i udruga koje djeluju na području Grada kroz financiranje, savjetovanje i redovito informiranje. Cilj je uspostavljanje ujednačenog i transparentnog sustava dodjele javnog novca, usklađivanje djelovanja sa Kodeksom pozitivne prakse, standarda i mjerila za ostvarivanje financijske potpore programima i projektima udruga kao i poboljšanje međusobne suradnje gradskih upravnih tijela u tim pitanjima.

Koordinacijom Grada Zagreba za ujednačenost suradnje i postupka dodjele financijskih potpora udrugama u 2014. bilo je obuhvaćeno jedanaest područja unutar kojih su se dodjeljivale financijske potpore za programe i projekte udrugama, a to su:

1. Područje europskih integracija i fondova Europske unije;
2. Područje zaštite potrošača;
3. Područje promicanja ljudskih prava
4. Područje programa i projekata udruga mladih ili udruga za mlade
5. Područje zaštite životinja, poljoprivrede, šumarstva i lovstva
6. Područje zaštite i spašavanja
7. Područje održive energetske politike te suzbijanja posljedica klimatskih promjena i prilagodbe tim promjenama
8. Područje zaštite okoliša i održivog razvoja
9. Područje branitelja iz Domovinskog rata i njihovih obitelji, boraca II. svjetskog rata i civilnih invalida rata
10. Područje socijalnog i humanitarnog značenja
11. Područje promicanja zdravlja.

Napominjemo, temeljem Uredbe o kriterijima, mjerilima i postupcima financiranja i ugovaranja programa i projekata od interesa za opće dobro koje provode udruge gradonačelnik Grada Zagreba u 2015. godini, donio je Pravilnik o financiranju udruga iz Proračuna Grada Zagreba, a unutar kojeg je definirano 17 područja temeljem kojih su definirani prioriteti financiranja u 2016. godini.

Sveukupno je za programe / projekte udruga i drugih pravnih i fizičkih osoba u 2014. godini (putem Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, Gradskog ureda za zdravstvo, Gradskog ureda za branitelje i Gradskog ureda za obrazovanje, kulturu i sport) dodijeljeno 25 243 644,45 kn.

U 2013. temeljem natječaja Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom sufinancirao je 135 programa / projekata prevencije neprihvatljivog ponašanja djece i mladeži te 78 programa/projekta socijalnog i humanitarnog značaja, a u 2014. nešto veći broj programa prevencije (144) i kao i programa socijalnog i humanitarnog značaja (87). Putem zaključaka gradonačelnika na prijedlog ureda kroz ovaj ured u 2014. je sufinancirano 96 programa/projekata, a u 2013. ukupno 103 (na oba područja). Temeljem Javnog natječaja za dodjelu financijskih potpora za sufinanciranje programa / projekata udruga i drugih pravnih i fizičkih osoba iz područja socijalnoga i humanitarnog značenja za unapređivanje kvalitete života osoba s invaliditetom za 2014., sufinancirano je 107 programa / projekata, dok je u 2013. financirano 110 programa/projekata. Putem Zaključaka u 2014. je sufinancirano ukupno 53 programa / projekta, a u 2013. ukupno 51 program / projekt.

Putem Gradskog ureda za zdravstvo financirani su natječajni programi prevencije ovisnosti. U 2014. je bilo ukupno 80 financiranih programa/projekta (81 u 2013.godini). Putem Zaključaka za istu svrhu je u 2014. financirano ukupno 14, a u 2013. godini uku-

pno 21. Na području javnozdravstvenih i zdravstvenih programa sufinancirano je ukupno 176 programa/projekta u 2014., što je više nego dvostruko povećanje u odnosu na 2013. godinu kada ih je bilo 77. Putem Zaključaka je financirano ukupno 103 programa/projekta u 2014. te ukupno 95 u 2013.

Putem Gradskog ureda za branitelje sufinancirano je u 2014. ukupno 129 programa/projekata putem Natječaja i 90 programa/projekta putem Zaključaka, a u 2013. sufinancirano je 126 programa/projekata, te 98 putem Zaključaka.

Također, Gradski ured za obrazovanje, kulturu i sport svake godine raspisuje Natječaj za predlaganje programa ili projekata udruga mladih ili udruga za mlade Grada Zagreba. U njemu je jedina značajna promjena smanjenje financiranih programa i projekata unutar kategorije Kultura mladih i slobodno vrijeme putem zaključaka gradonačelnika kojih je ove godine bilo 3 za razliku od 20 prijašnje godine. Unutar ostalih kategorija nema značajnijih promjena.

U partnerstvu između Grada Zagreba, putem Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, te udruga/drugih subjekata u 2014. godini se provodilo 8 projekata sufinancirano iz EU fondova (prošle godine 7). Još 6 EU projekata je bilo u Partnerstvu Gradskog ureda za obrazovanje, kulturu i sport, isti broj kao 2013. godine. Ove godine tome možemo pridodati i 2 projekta putem Gradskog ureda za zdravstvo.

Iako je to nešto veći broj nego prošle godine držimo da prostora za još više projekata svakako ima. Značajna sredstva za partnerske projekte se nude, posebice, od ove godine za projekte financirane od strane EU fondova u kojima se tek trebaju pokazati kapaciteti zajedničkog rada Grada i organizacija civilnog društva.

ZAKLJUČAK:

Daljnji napredak je nužan u profiliranju Grada kao aktivnog partnera udrugama. Potrebno je poboljšati kapacitete i koordinaciju te razviti mehanizme podrške u pripremi projektnih prijava i implementaciji EU projekta, u čemu je KOORDINACIJA Grada Zagreba značajan iskorak. Lokalni socijalni programi se u Zagrebu sve više razvijaju koordinirano i planirano. Načela otvorenosti, odgovornosti, sudjelovanja, savjetovanja postali su sastavni dio različitih dokumenata i javnog diskursa o civilnom društvu i potrebno ih je dodatno poticati u razvoju socijalne politike grada, imajući u vidu koncept dobre vladavine.

Dodatni napor bi trebali biti usmjereni u zajednički rad na promicanju inicijativa posebno primjera dobre prakse i socijalnih inovacija. Demonstriranjem pozitivnim promjena došlo bi do većeg prepoznavanja civilnog društva, prema kojem mnogi za sada gaje skeptičan stav. Gospodarski subjekti ali i građani nisu aktivno uključeni u filantropske programe kroz podupiranje organizacija civilnog društva. Preporučuju se projekti razvijanja svijesti u općoj populaciji o filantropiji, kao i suradnja Grada na daljem umrežavanju sa gospodarskih subjektima.

Razvijanje, administracija i implementacija EU projekata je izazovan zadatak. Grad Zagreb bi u tom pogledu trebao poticati daljnje usavršavanje i edukaciju svojih djelatnika o time temama kao i priljev novog specifično obrazovanog kadra. Posebno značajnim držimo, prema EU trendovima, stvoriti institucionalni prostor za razvijanje socijalnih inovacija i socijalnog poduzetništva, kao i jačanje suradnje sa centrima za socijalnu skrb. Nužno je poticati partnerstva i umreženost posebice na međunarodnoj razini koja donosi i gradu i organizacijama razvojni potencijal.

SOCIJALNA SLIKA GRADA ZAGREBA ZA 2014. – ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

PRIORITETI DJELOVANJA

Socijalni plan Grada Zagreba za razdoblje 2014.-2020. godine ističe potrebu, ali i mogućnosti povlačenja sredstava iz europskih fondova posebno u područjima socijalne politike i ljudskih prava. U svom strateškom usmjerenju naglašava se partnerstvo s organizacijama civilnog društva posebno onima koje djeluju u područjima socijalne politike i zaštite ljudskih prava. Navodi se postupno uvođenje integriranih ugovora gradskih ureda ili moguće formiranje izvanproračunskog fonda / zaklade iz čijih bi se sredstava moglo ciljano financirati programe za smanjivanje siromaštva i socijalno uključivanje do 2020. godine.

U devet promatranih područja smo identificirali izazove socijalnog razvoja grada koji svakako predstavljaju značajne rizike ali i potencijale grada Zagreba za daljnji razvoj projekta i programa. Svrstani su prema devet područja koje kontinuirano pratimo u izradi

socijalne slike. Socijalni izazovi su identificirani uzevši u obzir tekuće trendove i statističke pokazatelje koje pratimo u izradi socijalne slike, ali i relevantne EU trendove socijalnih politika i programa koji su usmjerene na integriranog održivog urbanog razvoja grada i stvaranje izdrživih gradova koji će imati kapacitete nositi se sa novim socijalnim rizicima te sadašnjim kao i budućim izazovima. Uz to u svakom od područja smo naveli primjere dobre prakse/socijalne inovacije kao svojevrsne agente pozitivnih promjena koji mogu biti vodilje razvijanju drugih projekata i programa u područjima. Prema identificiranim trendovima i izazovima u područjima uz svakog od njih u ovom zaključku stavljamo poseban naglasak na određene moguće prioritete financiranja za koje valja uzeti u obzir pri razvoju gradskih socijalnih politika.

Socijalna slika Grada Zagreba za 2014. godinu

Područje	Socijalni izazov	Prioriteti financiranja
Stanovništvo	Usklađenost usluga Grada Zagreba s aktualnim procesom starenja stanovništva	<ul style="list-style-type: none"> Trajna društvena uključenost osoba starije životne dobi u život zajednice Potrebno je proširivati i ulagati u postojeće programe izvaninstitucijskih oblika skrbi za osobe starije životne dobi Proizvodnja socijalnih inovacija kao model rješavanja aktualnog problema skrbi o osobama starije životne dobi Poticanje suradnje i partnerstva s organizacijama civilnog društva u području skrbi za stariju populaciju Uvođenje instrumenata praćenja mjera pomoći koje Grad Zagreb nudi osobama starije životne dobi kako bi mjere postale bolje ciljane na starije osobe koje se nalaze u nepovoljnom položaju
Kućanstva i obitelji	Izazovi razvoja programa pomoći i podrške jednoroditeljskim obiteljima	<ul style="list-style-type: none"> Ulaganje u razvoj sveobuhvatnih oblika pomoći i usluga usmjerenih specifično jednoroditeljskim obiteljima poput sufinanciranja i financiranja stanovanja, prednost pri upisu u jaslice i vrtiće, besplatna savjetovališna i pravna pomoć; Unapređenje dostupnosti predškolskih programa (prilagođavanje radnog vremena, supstitucija troškova); Formiranje baze podataka sa svim vrstama neposredne pomoći i svim vrstama usluga i servisa namijenjenih majkama i djeci u lokalnoj zajednici te distribucija podataka
Stanovanje	Oснаživanje programa socijalnih i javno najamnih stanova	<ul style="list-style-type: none"> Osmisliti učinkovitije instrumente otkrivanja i praćenja „praznih“ gradskih stanova koje nitko ne koristi kako bi se na najmanju moguću mjeru smanjile provale u iste te u konačnici izbjegli i visoki troškovi koje Grad daje za vođenje sudskih postupaka iseljenja; Poticati gradnju stanova za javni najam koji omogućuje mladim obiteljima sigurnije i jeftinije stanovanje od ponude na slobodnom tržištu; Osmisliti instrumente praćenja svih korisnika gradskih stanova kako bi se smanjile zlouporabe (praksa pokazuje da se članovi kućanstva često useljavaju/iseljavaju iz navedenih stanova; da se podnose zahtjevi za drugi odgovarajući gradski stan zbog proširenja obitelji odnosno član obitelji po sklapanju braka i rođenju svoje djece traži drugi gradski stan u najam). Razvoj inovativnih oblika skrbi o beskućnicima
Odgoj i obrazovanje	Ulaganje u daljnji razvoj programa predškolskog obrazovanja	<ul style="list-style-type: none"> Ulagati u povećanje vrtićkih kapaciteta u gradu Zagrebu Uz povećanje prostornih kapaciteta, povećati i broj odgojitelja kako bi se još i više smanjio broj djece na jednog odgojitelja Osigurati prednost pri upisu i za djecu nezaposlenih roditelja i roditelja studenata
Zaposlenost i nezaposlenost	Mladi kao nova skupina u riziku od dugotrajne nezaposlenosti	<ul style="list-style-type: none"> Naglašavanje važnosti stjecanja radnog iskustva kroz program stručnog osposobljavanja bez zasnivanja radnog odnosa Isticanje važnosti volontiranja kao načina za stjecanje radnog iskustva Uvažavanje europskih smjernica u ključnim dokumentima Grada Zagreba
Ekonomski pokazatelji	Energetsko siromaštvo	<ul style="list-style-type: none"> Potrebno je definirati energetsko siromaštvo i energetski siromašna kućanstva; Energetsko siromaštvo nije percipirano kao problem i ne prati se Slijedeći direktive Europske unije potrebno je kreirati mjere na nacionalnoj razini za suzbijanje energetskog siromaštva; Sprječavanje isključenja kućanstava s osnovnih energetske trošila, vode, struje i grijanja; Osmišljavanje programa otpisa duga od strane Grada za dugovanja prema gradskim službama
Zdravstvena zaštita	Ulaganje u preventivne programe	<ul style="list-style-type: none"> Financiranje preventivnih programa vezanih za očuvanje zdravlja; Daljnja potreba razvijanja preventivnih programa radi sprečavanja ovisnosti, posebno u odgojno-obrazovnom sustavu, ali i za osobe u radno aktivnoj dobi izložene povećanim stresovima uzrokovanim sve većim zahtjevima na poslu i uravnoteženja sa privatnim životom i obiteljskim obvezama; Zapošljavanje osoba s invaliditetom u gradskim ustanovama i gradskoj upravi potrebno je i dalje poticati te pronaći modele poticaja u privatnom sektoru kroz sufinanciranje plaća ili smanjenje poreznih izdataka za potencijalne poslodavce
Socijalna zaštita	Noviji trendovi u socijalnim rizicima i mjerama socijalne zaštite	<ul style="list-style-type: none"> Osigurati novčana sredstva za izradu baze podataka svih korisnika na državnoj i lokalnoj razini Istražiti potrebe obitelji koje ostvaruju minimalne prihode uslijed čega se nalaze u opasnom riziku od siromaštva, a radi njihovog uključivanja u socijalni program kroz pružanje određenih socijalnih pomoći i usluga
Sufinanciranje projekta i programa	Europeizacija i civilno društvo	<ul style="list-style-type: none"> Promicanje inicijativa posebno primjera dobre prakse i socijalnih inovacija Projekti razvijanja svijesti u općoj populaciji o filantropiji, kao i suradnja Grada na daljnjem umrežavanju sa gospodarskim subjektima Jačanje kapaciteta za pisanje i provedbu te suradnju na provedbi EU projekata

EU FONDOVI

Kohezijska politika je glavna investicijska politika EU. Služi za prevladavanje socijalnih i gospodarskih razlika na području Unije, integraciju nerazvijenih tržišta i gospodarstava u redovite tokove razvijenih europskih država te podizanje kapaciteta manje razvijenih članica za ravnopravno sudjelovanje na europskom tržištu. Instrumenti kohezijske politike su Europski fond za regionalni razvoj (EFRR); Europski socijalni fond (ESF) i Kohezijski fond.

Dokumenti za korištenje sredstava Europskih strukturnih i investicijskih fondova (ESI) , koje izrađuje Republika Hrvatska, a usvaja Europska komisija su Partnerski sporazum (potvrđen u listopadu 2014.) i Operativni programi. Operativni program Konkurentnost i kohezija 2014.-2020 i Operativni program Učinkoviti ljudski potencijali (oboje potvrđeni u prosincu 2014.) u RH. Središnje koordinacijsko tijelo nadležno za upravljanje ovim fondovima je Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije. Za razdoblje 2014.-2020. godine, Hrvatska je pripremila operativne programe za provedbu kohezijske politike : Operativni program iz područja konkurentnosti i kohezije - za korištenje Europskog fonda za regionalni razvoj i Kohezijskog fonda u vrijednosti 6,881 milijarde eura) i Operativni program iz područja učinkovitih ljudskih potencijala - ukupna indikativna alokacija 1,582 milijarde eura (od čega je 1,516 iz Europskog socijalnog fonda, a ostalo tehnička pomoć) te program ruralnog razvoja - za korištenje Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj – u vrijednosti 2,026 milijarda eura. Ulaganja iz EU proračuna predstavljaju samo dio ukupnih sredstava koji će se usmjeriti na ciljeve opisane u Sporazumu o partnerstvu, a koji su povezani s: Povećanjem zaposlenosti i kvalitetnijim obrazovanjem – ukupno 1,344 milijarde eura Smanjenjem siromaštva, nejednako-

sti i diskriminacije – ukupno 971 milijuna eura

Hrvatska će koristiti Operativni program iz područja učinkovitih ljudskih potencijala kako bi, kroz različite projekte, kvalitetno implementirala nacionalne politike usmjerene ka povećanju zaposlenosti.

Neki od osnovnih prioriteta koje podupire ovaj instrument jesu:

- Poticanje ulaganja u ljudske resurse (cjeloživotno učenje, inovacije i poduzetništvo, usavršavanje vještina za upravljanje, profesionalno usmjeravanje, obuka predavača u različitim stručnim područjima),
- Podrška povratku nezaposlenih među aktivnu radnu snagu (financiranje seminara, treninga),
- Prilagodba gospodarskim promjenama (produktivnija organizacija rada, ciljanje znanja i vještina, zapošljavanje i obuka),
- Pristup tržištu rada (modernizacija i jačanje institucija, aktivne mjere zapošljavanja, uključivanje žena i migranta),
- Socijalna uključenost (borba protiv diskriminacije, zapošljavanje, pomoć i usluge) te
- Podrška radu službi za zapošljavanje (umrežavanje s istraživačkim centrima, izrada i provedba studija o potrebama za određenim profilom radne snage).

Stopa sufinanciranja projekata kreće se između 50 i 85% ukupne vrijednosti pojedinog projekta, a prednost ovog instrumenta je širok krug potencijalnih korisnika koji je gotovo neograničen pa sredstva mogu koristiti organizacije iz javnog, poslovnog i civilnog sektora kako u natječajima za bespovratna sredstva, tako i u javnim nabavama.

EUROPSKI SOCIJALNI FOND

Europski socijalni fond jedan je od temeljnih strukturnih instrumenta Europske unije kojim se državama članicama pruža potpora za ulaganje u ljudski kapital i jačanje konkurentnosti europskog gospodarstva. Aktivnosti financirane iz sredstava Europskog socijalnog fonda pomažu ljudima da unaprijede svoje vještine i lakše se integriraju na tržište rada, usmjerene su na borbu protiv siromaštva i socijalne isključenosti te na poboljšanje učinkovitosti javne uprave. Kroz ovaj fond se promiče podizanje životnog standarda i smanjenja razvojnih razlika među regijama / članicama. Prioriteti su usmjereni na: poticanje zapošljavanja i podrška mobilnosti radne snage, promicanje socijalne uključenosti i borba protiv siromaštva; ulaganje u obrazovanje, vještine i cjeloživotno učenje povećavanje kapaciteta institucija i učinkovitosti javne administracije. Naglasak je na partnerstvu, socijalnim inovacijama, međunarodnu suradnju i širenje dobrih praksi.

Grad Zagreb u tom pogledu ima Ured za programe i projekte Europske unije čija se djelatnost odnosi na: pripremu, planiranje, provedbu, praćenje i vrednovanje programa i projekata za korištenje sredstava fondova Europske unije te drugih međunarodnih izvora financiranja, Odjel za praćenje programa i fondova Europske unije obavlja poslove redovitog praćenja, prikupljanja i obrade podataka o politikama, općim odlukama i strateškim odrednicama Europske unije radi kontinuiranog praćenja programa i fondova Europske unije.

GRAD ZAGREB I EU FONDOVI

Grad Zagreb je u 2014. godini, u ulozi nositelja projekta ili partnera na projektu, prijavio ukupno 10 projekata na objavljene natječajne u okviru Europskog socijalnog fonda 2007.-2013. i Europskog fonda za regionalni razvoj 2007.-2013. u vrijednosti od 105.291.105,00 kuna, a od čega iznos sufinanciranja iz sredstava Europske unije iznosi 90.952.150,00 kuna. Od navedenih 10 projekata je 6 projekata iz područja socijalne zaštite i osoba s invaliditetom te 1 projekt iz područja obrazovanja.

U 2014. ukupno su 3 projekta u provedbi u kojima je Grad Zagreb u ulozi nositelja projekta ili partnera na projektu, za koje su mu dodijeljena sredstva putem natječaja u okviru Europskog socijalnog fonda 2007.-2013. i Europskog fonda za regionalni razvoj 2007.-2013. u vrijednosti od 77.872.667,00 kuna, a od čega iznos sufinanciranja iz sredstava Europske unije iznosi 70.467.212,00 kuna. Od navedena 3 projekta 1 je projekt iz područja socijalne zaštite i osoba s invaliditetom te obrazovanja. Riječ je o projektu Pomoćnici kao potpora inkluzivnom obrazovanju kojim Grad Zagreb kao nositelj projekta teži izjednačavanju mogućnosti svih učenika, unaprijeđenju položaja djece s teškoćama u razvoju i njihovih obitelji te stvaranje uvjeta za njihovo aktivno sudjelovanje u građanskim, društvenim i kulturnim aktivnostima njihovih zajednica. Projekt omogućuje socijalnu uključenost i integraciju većeg broja učenika s teškoćama u proces obrazovanja u mjestu njihovog prebivališta, uz potporu pomoćnika. Pomoćnicima u nastavi kroz Projekt je osigurano stručno osposobljavanje. Dugoročni cilj Projekta je pomoć učenicima s teškoćama u pripremi za tržište rada, sukladno njihovim sposobnostima. Projekt je odobren za 100% financiranje u

iznosu 3.267.424,68 kuna iz sredstava Europskog socijalnog fonda 2007.-2013.

U 2014. godini je Grad Zagreb u suradnji s civilnim društvom, sveučilištima, Hrvatskim zavodom za zapošljavanje, domovima za starije osobe, centrima za socijalnu skrb i drugim partnerima prijavio 5 projekata iz područja socijalne zaštite i osoba s invaliditetom, obrazovanja i zdravstva u iznosu od 548.980 kuna, a od čega sufinanciranje iz sredstava Europske unije iznosi 520.300 kuna.

U 2014. godini u procesu provedbe bio je 51 projekt sufinanciran iz prepristupnog programa IPA i programa Unije u okviru financijske perspektive 2007.-2013., od čega su 23 projekta završila s provedbom u 2014., a 8 projekata tijekom 2015. U 2014. godini Grad Zagreb je kao nositelj projekta ili partner na projektu sudjelovao u provedbi aktivnosti projekata iz područja socijalne zaštite i osoba s invaliditetom, obrazovanja i zdravstva u ukupno 19 projekata čija ukupna vrijednost iznosi 6.463.070,00 kuna, od čega sufinanciranje iz sredstava Europske unije iznosi 3.935.304 kuna.

Od ukupno 19 projekata iz područja socijalne zaštite i osoba s invaliditetom, obrazovanja i zdravstva sufinancirani iz prepristupnog programa IPA i programa Unije u okviru financijske perspektive 2007.-2013., ukupno je 11 projekata završilo s provedbom u 2014. godini. Ukupna vrijednost 11 projekata iz područja socijalne zaštite i osoba s invaliditetom, obrazovanja i zdravstva iznosi 3.412.912 kuna, od čega sufinanciranje iz sredstava Europske unije iznosi 2.846.992 kuna.

INTEGRIRANA TERITORIJSKA ULAGANJA

Integrirana teritorijalna ulaganja predstavljaju novi mehanizam (ITU mehanizam) Europske unije za razdoblje 2014.-2020. godine koji je uveden s ciljem jačanja uloge gradova kao pokretača gospodarskog razvoja, a sastoji se od skupa aktivnosti koje se u gradovima mogu financirati iz tri različita fonda - Europskog fonda za regionalni razvoj, Kohezijskog fonda te Europskog socijalnog fonda.

Tematski prioriteti ITU-a: 1. PROGRESIVNI GRADOVI – gradovi pokretači održivog i pametnog rasta, 2. ČISTI GRADOVI – prilagodba klimatskim promjenama, energetska učinkovitost i zdraviji okoliš i 3. UKLJUČIVI GRADOVI – borba protiv siromaštva i potpora socijalnoj uključenosti. Intervencije ponuđene gradovima kroz ITU mehanizam su relativno raznolike te omogućuju integriranje infrastrukturnih projekata i soft aktivnosti.

Urbana područja, među kojima je i Zagreb, koja su kandidati za financiranje aktivnosti kroz ITU mehanizam trebaju definirati smjer svog razvoja u strateškom dokumentu, odnosno izraditi **strategiju razvoja urbanog područja**.

KLJUČNI TRENDOVI SOCIJALNE SLIKE GRADA ZAGREBA ZA 2014. GODINU

Grad Zagreb u 2014. godini bilježi **14.9 % djece u dobi od 0-14 godina** u ukupnom stanovništvu grada, **10.6 % mladih u kategoriji 15-24 godine** dok ostatak stanovništva u postotku od **56.7% zauzima stanovništvo u dobi od 25-64 godine života**. U skladu s navedenim, primjetno je i povećanje pokazatelja starenja stanovništva iz godine u godinu, čemu najbolje svjedoči **porast indeksa starenja, koeficijenta starosti i prosječne starosti na razini Grada Zagreba**. Usporedimo li indeks starenja 2014. godine s indeksom starenja zabilježenim na zadnjem Popisu stanovništva 2011. godine u Gradu Zagrebu, vidimo da je **indeks starenja porastao za 4.8 %**, točnije u 2014. godini iznosi 123.7 % dok je 2011. godine iznosio **118.9%**. **Koeficijent starosti također raste za 1 % te u 2014. godini iznosi 24.6 %**. Za razliku od prošlogodišnje, ovogodišnja socijalna slika bilježi **pozitivan prirodni prirast (0.1)**, te **povećanje vitalnog indeksa (83.2%) u odnosu na prošlogodišnji (79.3%)**, što znači da je u 2014. godini bilo **više rođenih nego umrlih** u Gradu Zagrebu.

Prema Popisu stanovništva iz 2011. godine **Grad Zagreb ima 28.6% samačkih kućanstava**. Usporedimo li Grad Zagreb s drugim županijama, veći udio samačkih kućanstava nalazimo samo u Ličko – senjskoj županiji. Gledano po gradskim četvrtima najviše je samačkih kućanstava u četvrtima Donji Grad (38.5%) Trešnjevka – sjever (36%) i Trnje (35.1%).

Stopa nupcijaliteta u 2014. godini za Grad Zagreb iznosila je **4.6 sklopljenih brakova na 1.000 stanovnika** što predstavlja blagi porast obzirom na 2013. godinu, kada je iznosila 4.5. Za Grad Zagreb karakteristična je nešto veća **stopa divorcijaliteta** koja je u 2014. godini iznosila **460.7 razvedenih na 1.000 sklopljenih brakova** što je porast obzirom na 2013. godinu, kada je ta stopa iznosila 356.7.

U 2014. godini u Gradu Zagrebu bilo je **167.2 izvanbračne djece na 1.000 živorođene**. Gledano po gradskim četvrtima najviše se djece izvan braka rodilo u četvrtima Peščenica – Žitnjak (139), Trešnjevka – sjever (127), Novi Zagreb – zapad (122) i Trešnjevka – jug (115), a najmanje u četvrtima Brezovica (4) i Podsljeme (21).

U Gradu Zagrebu, prema posljednjim dostupnim podacima iz 2011. godine, bilo je **19.6% jednoroditeljskih obitelji**, dok je Hrvatska u tom pogledu imala 17.1%. Broj jednoroditeljskih obitelji u Gradu Zagrebu neprestano raste. Ovdje je značajno napomenuti kako je prisutna velika neravnoteža između majki i očeva, od ukupnog broja jednoroditeljskih obitelji majke s djecom činile su 85.3%, a očevi s djecom 14.7%.

Prema Popisu stanovništva iz 2011. godine, čije su rezultate objavili Državni zavod za statistiku te Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada Zagreba, ukupan broj kućanstava u Zagrebu iznosi **303.191**. U strukturi stambenih statusa kućanstava najveći udio čini status privatnog vlasništva ili suvlasništva nad stanom (86.1%). Zatim slijede statusi srodstva s vlasnikom ili najmoprimcem (5.1%) te najmoprimaca sa slobodno ugovorenim najamninom (4.9%), dok je udio najmoprimaca sa zaštićenom najamninom među najmanjima (2.2%) uz podstanarstvo dijela stana (1.1%) te ostale (0.6%).

Broj dječjih vrtića u Gradu Zagrebu svake se godine postupno povećavao za između 5 do 10 novih vrtića. To jednako vrijedi za javne i privatne vrtiće, dok je broj vrtića vjerskih zajednica u zadnjih nekoliko godina ostao isti. U 2014. godini sagrađena su dva nova gradska dječja vrtića, u kojima je otvorena 21 nova odgojna skupina (DV Trnsko – objekt Kajzerica s 18 odgojnih skupina i DV Se-

svete – objekt Vugrovec s 3 odgojne skupine). Trenutno u Zagrebu djeluje 60 javnih jaslica i vrtića te 67 privatnih jaslica i vrtića.

Grad Zagreb je **krajem 2014. godine** bilježio brojku od **41 134 nezaposlene osobe**. **Više od polovice registriranih** bile su **žene**, točnije **21 387 (52%)**. Zabrinjavajuća je stopa registrirane nezaposlenosti među populacijom mladih. Tako u 2014. godini u dobnoj strukturi nezaposlenih **prednjače mladi u kategoriji 25 do 29 godina (13.2%)**, zatim osobe u kategoriji 50 do 54 godine (**11.2%**), mladi od 20 do 24 godine starosti (9.9%), stariji od 60 godina (6.4%) te mladi od 15 do 18 godina (3.8%).

Promatrano po četvrtima, zabrinjava podatak o **broju nezaposlenih posebice u gradskim četvrtima Sesvete (3 915), Peščenica-Žitnjak (3 777), Gornja Dubrava (3 559) i Novi Zagreb-zapad (3 420)**. Radi se o četvrtima koje bilježe najveći broj nezaposlenih osoba na području Grada Zagreba. Sveukupno stopa registrirane nezaposlenosti u 2014. godini za Grad Zagreb iznosi **11.2%** dok je za Hrvatsku 2014. godine iznosila **19.3%**, što pokazuje da je **stopa registrirane nezaposlenosti u Gradu Zagrebu niža od prosjeka Republike Hrvatske**.

Promatramo li stopu **dugotrajne nezaposlenosti među mladima** zadnjih deset godina u Gradu Zagrebu primjećujemo **blage oscilacije s trendom povećanja mladih** u ovoj kategoriji. Prema statističkim pokazateljima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, posebno **su ranjivi mladi u dobi od 25-29 godina starosti**.

Zabrinjava relativno visoko povećanje broja korisnika prava na naknadu za troškova stanovanja kao i korisnika pomoći za ogrjev u 2014. godini u odnosu na 2013. u Gradu Zagrebu. Prema podacima Ministarstva socijalne politike i mladih, Grad Zagreb je u 2013. godini bilježio 2 049 korisnika pomoći za podmirenja troškova stanovanja, dok u 2014. godini ta brojka iznosi 2 564, što predstavlja **porast od 20.08 %**. **Broj korisnika pomoći za ogrjev također raste**.

U Gradu Zagrebu prema podacima za **2014. godinu najveći broj osoba umrlo je od bolesti cirkulacijskog sustava (45.6%) i bolesti novotvorenina (29,6%)**. S **439.1 osobe liječene zbog zlorabe svih psihoaktivnih droga** na 100.000 odraslih stanovnika u **2014. godini**, Grad Zagreb se nalazi znatno iznad hrvatskog prosjeka (270,8). Zamijećen je trend **blagog povećanja u odnosu na 2013. godinu**, kada je broj osoba liječenih zbog zlorabe svih psihoaktivnih droga bio 419.2 na 100.000 odraslih stanovnika.

Dok je za čitavu Hrvatsku **stopa liječenih ovisnika o opijatima u 2014. godini** bila 216,1 na 100.000 stanovnika u dobi od 15. do 65., u **Gradu Zagrebu ta stopa iznosila je 309,6 na 100.000 odraslih stanovnika**.

U Gradu Zagrebu živi **90.684 osoba s invaliditetom što čini 11.5% ukupnog stanovništva grada**. U Republici Hrvatskoj najveći broj osoba s invaliditetom živi u Gradu Zagrebu, Splitsko - dalmatinskoj i Osječko - baranjskoj županiji.

Na području Centra za socijalnu skrb Zagreb, u 2014. godini dolazi do blagog porasta prava na stalnu pomoć (zajamčenu minimalnu naknadu) u usporedbi s 2013. godinom, za oko 3%. Među pravima iz sustava socijalne skrbi, ističe se porast prava na jednokratnu pomoć, za gotovo 6% u usporedbi s ranijom godinom.

Pomoćima u naravi, Grad Zagreb je u 2014. godini obuhvatio prosječno 4 682 korisnika kroz program pučke kuhinje te se u odnosu na 2013. godinu broj korisnika povećao se za 6,26%. Također mjerom Pomoći u obiteljskim paketima u 2014. godini obuhva-

ćeno je prosječno 2224 djece što je zanemariva razlika u odnosu na 2013. godinu (smanjenje broja korisnika za svega 0,63% u 2014. godini).

Sveukupno je za programe/projekte udruga i drugih pravnih i fizičkih osoba u 2014. godini (putem Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, Gradskog ureda za zdravstvo, Gradskog ureda za branitelje i Gradskog ureda za obrazovanje, kulturu i sport) dodijeljeno 25.243.644,45 kn.

U 2013. temeljem natječaja Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom sufinancirao je 135 programa/projekata prevencije neprihvatljivog ponašanja djece i mladeži te 78 programa/projekata socijalnog i humanitarnog značaja, a u 2014. nešto veći broj programa prevencije (144) i kao i programa socijalnog i humanitarnog značaja (87). Putem zaključaka gradonačelnika na prijedlog ureda kroz ovaj ured u 2014. je sufinancirano 96 programa/projekata, a u 2013. ukupno 103 (na oba područja). Temeljem Javnog natječaja za dodjelu financijskih potpora za sufinanciranje programa/projekata udruga i drugih pravnih i fizičkih osoba iz područja socijalnog i humanitarnog značenja za unapređivanje kvalitete života osoba s invaliditetom za 2014., sufinancirano je 107 programa/projekata, dok je u 2013. financirano 110 programa/projekata. Putem Zaključaka u 2014. je sufinancirano ukupno 53 programa/projekata, a u 2013. 51.

LITERATURA

1. 100 Resilient Cities (2015). City Resilience and the City Resilience Framework. Dostupno na: http://www.100resilientcities.org/#/-/_/
2. Agencija za mobilnost i programe Europske unije (2015). Mladi: Erasmus +. Dostupno na: <http://www.mobilnost.hr/index.php?id=1041>
3. Baran, J. (2013). Sustav predškolskog odgoja i obrazovanja kao socijalna investicija. Revija za socijalnu politiku, 17(3), 363-385.
4. Barković, I. (2009). From employment to employability: The role of active labor market policies in Croatia. Interdisciplinary Management Research V 20(50) 399-413.
5. BEPA (2010). Empowering people, driving change. Social innovation in European Union. http://ec.europa.eu/bepa/pdf/publications_pdf/social_innovation.pdf
6. Bežovan, G. (2007). Izazovi razvoja kombinirane socijalne politike u Hrvatskoj. www.ceraneo.hr
7. Bežovan, G. (2010). Postignuća i izazovi razvoja kombinirane socijalne politike u Hrvatskoj. www.ceraneo.hr
8. Bežovan, G. Matančević, J. Baturina, D. (2013.a). WORK PACKAGE 5: Social innovations in Zagreb. <http://www.wilcoproject.eu/wp-content/uploads/2013/12/Zagreb-report-on-innovations.pdf>
9. Bežovan, G. Matančević, J. Baturina, D. (2013.b). WORK PACKAGE 5: Social innovations in Varaždin. <http://www.wilcoproject.eu/wp-content/uploads/2013/12/Varazdin-report-on-innovations.pdf>
10. Bežovan, G., Pandžić, J. (2015). **What are Added Values of Public Rental Housing Programme as Social Innovation.** Izlaganje održano na međunarodnoj konferenciji naziva Strategije urbane obnove u Bratislavi 25. rujna 2015.
11. Bežovan, G., Zrinščak, S. (2007). Civilno društvo u Hrvatskoj. Zagreb: Hrvatsko sociološko društvo.
12. Bonoli, G. (2005). The politics of the new social policies: providing coverage against new social risks in mature welfare states. Policy & Politics, 33 (3), 431-449.
13. Bonoli, G. (2007). Time Matters Postindustrialization, New Social Risks, and Welfare State Adaptation in Advanced Industrial Democracies. Comparative Political Studies, 40 (5), 495-520.
14. Borzaga C., Bodini R. (2012), What to make of social innovation? Towards a framework for policy development, Euricse Working Paper, N.036 | 12.
15. Bozzini, E., Enjolras, B. (ur.) (2012). Governing Ambiguities. New Forms of Local Governance and Civil Society. Baden-Baden: Nomos.
16. Brandsen, T., Dekker, P. i Evers, A. (ur.) (2010). Civicness in the Governance and Delivery of Social Services. Baden-Baden: Nomos.
17. Bunić, S. (2013). Druga prilika: Izazovi i perspektive u radu s beskućnicima. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba
18. CERANEO (2014). Socijalna slika Grada Zagreba: Ulaganjem u građane za jači i otporniji grad za 2013. godinu. Dostupno na: <http://www.zagreb.hr/UserDocImages/1.%20Socijalna%20slika%202013.pdf>
19. CERANEO (2015). Izvještaj: Ključni trendovi u području beskućništva u Hrvatskoj. Dostupno na: <http://www.ceraneo.hr/wp-content/uploads/2015/12/CERANEO-PUBLIKACIJA-BESKUĆNICI.pdf>
20. Crouch, C. (2011). The Strange Non-death of Neoliberalism. Cambridge: Polity Press.
21. Državni zavod za statistiku (2014). Statistički ljetopis Hrvatske 2014. Dostupno na http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/ljetopis/2014/sljh2014.pdf
22. DZS (2008-2015). Dječji vrtići i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja. Priopćenje broj 8.1.8. Posjećeno 8.12.2015. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: www.dzs.hr.
23. DZS (2015). Dječji vrtići i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja – početak pedagoške godine 2014./2015. Priopćenje broj 8.1.8. Posjećeno 8.12.2015. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: www.dzs.hr.
24. DZS (2015). Kućanstva prema obiteljskom sastavu i obiteljska kućanstva prema broju članova, po naseljima, 2001. i 2011. Posjećeno 17.11.2015. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: www.dzs.hr.
25. Esping-Andersen, G., Gallie, D., Hemerijck, A. & Myles, J. (2002). Why We Need a New Welfare State. Oxford: Oxford University Press.
26. European Commission (2001). Communication from the Commission of 25 July 2001 "European governance - A white paper" (COM(2001) 428 final - Official Journal C 287 of 12.10.2001)
27. European Commission (2001). Discussion Paper "The Commission and NGOs : building a stronger partnership" on 18 January 2000 (COM (2000) 11).
28. European Commission (2013.). Prema socijalnom ulaganju za rast i koheziju-uključujući i provedbu Europskog socijalnog fonda za razdoblje 2014.-2020. Priopćenje komisije europskom parlamentu, vijeću, europskom gospodarskom i socijalnom odboru i odboru regija. (Prijevod) Zagreb: CERANEO.

29. European Commission (2001). European Governance: A White Paper
30. Europska komisija (2013). Prema socijalnom ulaganju za rast i koheziju- uključujući i provedbu Europskog socijalnog fonda za razdoblje od 2014.-2020. Revija za socijalnu politiku, 20 (2), 167-190.
31. Europska komisija (2015). Jamstvo za mlade. Dostupno na: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1079&langId=hr>
32. Graovac, V. (2003). Prirodno kretanje stanovništva.
Dostupno na: <http://www.geografija.hr/clanci/print-verzija/233/prirodno-kretanje-stanovnistva-hrvatske.htm>
33. Grozdanović, S. (2000). Jednoroditeljske obitelji prema uzrocima njihova nastanka. Studijski centar socijalnog rada.
34. Howaldt, J., Butzin, A., Domanski, D., & Kaletka, C. (2014). Theoretical Approaches to Social Innovation - A Critical Literature Review. A deliverable of the project: Social Innovation: Driving Force of Social Change (SI-DRIVE). Dortmund: Sozialforschungsste
35. Hrvatskizavodzazapošljavanje(2015). Registrirana nezaposlenost. Dostupno na <https://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tiplzvjestaja=1>
36. Laklija, M., Rusac, S., Žganec, N. (2007). Trendovi skrbi za osobe starije životne dobi u Republici Hrvatskoj i u zemljama Europske unije. Revija za socijalnu politiku, 15 (2), 171-188.
37. Lovreković, M., Leutar, Z. (2010). Kvaliteta života osoba u domovima za starije i nemoćne u Zagrebu. Socijalna ekologija: časopis za ekološku misao i sociološka istraživanja okoline, 19 (1), 55-79.
38. Ministarstvo socijalne politike i mladih (2014). Nacionalna strategija za prava djece od 2014.- 2020.
39. Ministarstvo socijalne politike i mladih (2015). Nacionalni plan provedbe programa Jamstva za mlade.
Dostupno na http://www.mspm.hr/novosti/vijesti/nacionalni_program_za_mlade_za_razdoblje_od_2014_do_2017_godine
40. Ministarstvo socijalne politike i mladih (2015). Starije i nemoćne osobe.
Dostupno na http://www.mspm.hr/djelokrug_aktivnosti/odrasle_osobe/starije_i_nemocne_osobe
41. Ministarstvo socijalne politike i mladih (2015). Strategija borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti u RH (2014.-2020). Dostupno na: http://www.mspm.hr/djelokrug_aktivnosti/socijalna_skrb/strategija_borbe_protiv_siromastva_i_socijalne_iskljucenosti_2014_2020
42. Ministarstvo socijalne politike i mladih (2015). Strateški plan ministarstva socijalne politike i mladih od 2014.-2016. godine. Dostupno na http://www.mspm.hr/ministarstvo/strateski_plan_ministarstva_socijalne_politike_i_mladih
43. Ministarstvo zdravlja (2014). Nacionalna strategija razvoja zdravstva 2012.-2020. Posjećeno 24.11.2015. na mrežnim stranicama Ministarstva zdravlja: http://www.zdravlje.hr/programi_i_projekti/nacionalne_strategije/nacionalna_strategija_zdravstva
44. Moulaert, F., MacCallum, D., Hillier, J. (2013). Social Innovation: Intuition, Precept, Concept, Theory and Practice. u Moulaert, F., MacCallum, D., Mehmood, A., Hamdouch, A. (ur), The International Handbook on Social Innovation: Collective Action, Social Learning and Transdisciplinary Research (str. 13-25). Cheltenham, UK, Northampton, MA, USA, Edward Elgar.
45. Obiteljski zakon. Narodne novine, broj 103/15.
46. Odluka o načinu ostvarivanja prednosti pri upisu djece i mjerilima za naplatu usluga predškolskih ustanova Grada Zagreba od roditelja - korisnika usluga. Službeni glasnik Grada Zagreba, br. 6/2011, 19/2011 i 5/2012.
47. Odluka o socijalnoj skrbi (2014). Službeni glasnik Grada Zagreba, 26/2014.
48. Plan zdravstvene zaštite Grada Zagreba (Službeni glasnik Grada Zagreba 24/14) Posjećeno 7.12.2015. na mrežnim stranicama Grada Zagreba: <http://www1.zagreb.hr/slglasnik.nsf/VPD/C800FA48B925F299C1257DA4003C1B9B>
49. Pol, E., Ville, S. (2009). Social innovation: Buzz word or enduring term? The Journal of Socio-Economics, 38, 878-885.
50. Power, A., Wilson, W., J. (2000). Social exclusion and the future of cities. CASE paper, CASE/35. London: Centre for Analysis of Social Exclusion, London School of Economics and Political Science.
51. Radaelli, C. (2004) Europeanisation: Solution or problem? European Integration online Papers, vol. 8, no. 16. <http://eiop.or.at/eiop/texte/2004-016a.htm>
52. Ranci, C., Brandsen, T., Sabatinelli, S. (ur.) (2014). Social Vulnerability in European Cities: the Role of the Local Welfare in Times of Crisis. Houndmills, Basingstoke, Hampshire, New York: Palgrave Macmillan
53. Ranci, Costanzo (ur.). (2010). Social Vulnerability in Europe. The new Configurations of Social Risks. Basingstoke (UK): Palgrave Macmillan.
54. Ruzza, C. (2004). Europe and Civil Society. Movement Coalitions and European Governance. Manchester: Manchester University Press.
55. Stranice Grada Zagreba (2015). Socijalni plan Grada Zagreba 2014.-2020. Dostupno na <https://www.google.hr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKewjquJPY8cnJAhUD1ywKHdMTC1cQFggaMAA&url=http%3A%2F%2Fww.zagreb.hr%2Fdefault.aspx%3Fid%3D70651&usq=AFQjCNEAYXTsycX357KpEsALEpXUrFnfjw>

56. Stranice Grada Zagreba (2015). Zaposlenost i nezaposlenost na području Grada Zagreba u 2014. godini.
Dostupno na: <http://www.zagreb.hr/UserDocImages/statistika/Zaposlenost%20i%20nezaposlenost%202014.docx>
57. Stranice Vlade Republike Hrvatske (2015). Novi početak za socijalno najugroženije članove.
Dostupno na <https://vlada.gov.hr/novi-pocetak-za-socijalno-najugrozenije-gradjane/16130>
58. Stubbs, P., Zrinščak, S. (2012). Europeizacija i socijalna politika: između retorike i stvarnosti. U: V. Puljiz, S. Ravlić, V. Visković (ur.) Hrvatska u EU: kako dalje. (265-294). Zagreb: Centar za demokraciju i pravo Miko Tripalo.
59. Šogić, S. (2014). Akcijsko istraživanje Hrvatske mreže zdravih gradova „Utvrđivanje potreba jednoroditeljskih obitelji u hrvatskim zdravim gradovima“.
60. Taylor-Gooby, P. (2004). New Risks, New Welfare: The Transformation of the European Welfare State. USA, Oxford University Press.
61. URBACT Caplitazation (2015). Social Innovation in the City. URBACT: Paris
62. Welfare innovations at the local level in favour of cohesion (2014). Transnational patterns and approaches from 20 European cities.
Dostupno na: <http://www.wilcoproject.eu/downloads/WILCO-project-eReader.pdf>
63. Zakon o energiji. Narodne novine, broj 120/12, 14/14, 95/15, 102/15.
64. Zakon o privremenom uzdržavanju. Narodne novine 92/14.
65. Zakon o socijalnoj skrbi. Narodne novine, broj 157/13, 152/14, 99/15.
66. ZG STAT (2014). Grad Zagreb: Stanovništvo, kućanstva i stanovi – prema Popisu stanovništva, kućanstava i stanova 2011. Zagreb: Grad Zagreb.
67. ZG STAT (2015). Podaci o pomoćima socijalne skrbi Grada Zagreba u 2014. Zagreb: Grad Zagreb.

